

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู ได้แก่

1. ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory)
2. ทฤษฎีพัฒนาการ (Developmental Theory)
  - 2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกาย
  - 2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา
  - 2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ
  - 2.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม
  - 2.5 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
3. ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Basic Needs)
4. ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม (Social Psychological Theory)
5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

1. ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory)

อีริกสัน (Erik H. Erikson, 1964) อธิบายว่า บุคลิกภาพของบุคคลเป็นผลเนื่องมาจากภาวะบวกรับกับการเรียนรู้ในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และบุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับพัฒนาการตามขั้นตอนซึ่งมีทั้งหมด 8 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ปีแรกของชีวิต เป็นพัฒนาการเกี่ยวกับความรู้สึกไวใจและไม่ไวใจ ระยะเวลาที่ความต้องการของเด็กได้รับการตอบสนองด้วยดี ได้รับความอบอุ่น ความสนใจจากผู้ใหญ่ เขาจะมองสิ่งแวดล้อมในแง่ดี ไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งจะติดไปจนโต แต่ถ้าเลี้ยงดูแบบตรงข้าม เด็กจะกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย ไม่ไว้วางใจใครทำอะไรเพื่อตนเอง

ขั้นที่ 2 ขวบครึ่งถึง 3 ขวบ เป็นพัฒนาการทางด้านอิสระ เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น หากถูกเลี้ยงดูโดยผู้ใหญ่ ผ่อนปรนให้เขาช่วยเหลือตนเองเรื่องกิน แต่งตัว ทำอะไรนิดๆ

หน่อยๆ เขาจะรู้สึกมั่นใจในตนเอง แต่ถ้าถูกบังคับให้อยู่ในเกณฑ์มากไป เครื่องระเบียบมากไป โดนดูว่าบ่อยๆ เด็กอาจท้อแท้ มองตนเองว่าไม่มีความสามารถ ไม่มั่นใจตนเอง

ขั้นที่ 3 อายุ 3-5 ขวบ เด็กอยากรู้อยากเห็น ช่างคิด ช่างซักถาม ซึ่งบางทีก็คิดหรือถามในสิ่งที่ไม่สมควร เมื่อถูกดูเด็กจะรู้สึกผิด ต่อไปไม่กล้าคิดไม่กล้าถาม เลยกลายเป็นคนไม่มีความริเริ่ม แต่ถ้าผู้ใหญ่ยอมสนองความอยากรู้อยากเห็นของเขาบ้าง อธิบายด้วยถ้อยคำง่ายๆ ชี้แจงเหตุผลสิ่งควรไม่ควรก็จะช่วยพัฒนาสติปัญญาและความคิดของเด็กได้มาก

ขั้นที่ 4 อายุ 6-12 ปี วัยนี้ ถ้าทำอะไรได้รับผลดี จะภาคภูมิใจ แต่ถ้าผิดหวังจะเกิดความรู้สึกด้อยอาจมองตนเองต่ำกว่าความเป็นจริง

ขั้นที่ 5 อายุ 13-17 ปี ระยะเวลาวัยรุ่น สนใจตนเองมากเป็นพิเศษ ถ้าเลี้ยงไม่ดี บางคนว่ารุ่น ไม่แน่ใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง บางทีเลยมีพฤติกรรมมีปัญหา แต่ถ้าพัฒนาการในขั้นที่แล้ว มาดี ถึงวัยนี้มักมองตนเองด้วยความเป็นจริง รับผิดชอบหน้าที่ตนเองดี

ขั้นที่ 6 อายุ 18-21 ปี พัฒนาการวัยนี้มักขึ้นกับวัยต้นๆ มองสิ่งแวดล้อมในแง่ดี วัยนี้จะปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดี แต่ถ้าตรงข้ามก็มักจะแยกตัวจากเพื่อนจากสังคม

ขั้นที่ 7 อายุ 22-40 ปี อาจมีความรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่หรือในบางรายก็เฉื่อยชาไปเลย ขั้นนี้จะเป็นอย่างไร ขึ้นกับพัฒนาการในขั้นต้นๆ อีกเช่นกันว่าประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว

ขั้นที่ 8 อายุ 40 ปีขึ้นไป วัยนี้ถ้าช่วงต้นๆ พัฒนามาดีจะเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบสูงกล้าเผชิญปัญหา ทำประโยชน์ต่อสังคม มองโลกด้วยสายตาที่เป็นจริง

2. ทฤษฎีพัฒนาการ (Developmental Theory) แบ่งเป็น 5 ประเภท

2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกาย

โมซี เอ็ม เซอร์ลี (Mosy M. Shirley, 1964: 80) ได้กล่าวถึงพัฒนาการเคลื่อนไหวของเด็กระยะ 2 ปีแรก ว่ามีการเกิดขึ้นต่อต่างกันเป็นผลลำดับนับได้ถึง 42 อย่าง จากอายุเฉลี่ย 4 วันถึง 47 สัปดาห์ เป็นการควบคุมการทรงตัว ท่าทาง (Postural control) การเคลื่อนไหว (locomotion) และการใช้มือจับต้องสิ่งของ (manipulation) เด็กจะพัฒนาการรู้จักของแล้วจึงหันเข้าหาสัมผัสและตะตอง กำฉวยไว้ นอกจากนี้ยังต้องข้อสังเกตว่า

1. พัฒนาการเกิดขึ้นจากศีรษะลงไปสู่ส่วนล่างของร่างกาย และพัฒนาการในตอนต้นนี้มีอัตราการเร่งสูงกว่าจุดอื่นๆ อัตราการเร่งพัฒนาการลดลงเมื่อเด็กนั่งได้ ซึ่งเป็นช่วงที่ใช้เวลาเป็นเดือน

2. การควบคุมการทรงตัวของส่วนร่างกายจะเกิดก่อนการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น เด็กยกศีรษะของตนเองตั้งได้ก่อนจะหันไปมาได้ เด็กนั่งได้ก่อนจะโยกตัวไปมาได้ เด็กจะยืนก่อนแล้วจึงเดินได้

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของฌอง พียาเจท์ (Jean Piaget, 1968) กำหนดหลักพัฒนาการ 3 ข้อ

1. พัฒนาการของเด็กเป็นไปตามระดับวุฒิภาวะ (Maturation) เป็นกระบวนการที่แน่นอน นั่นคือพัฒนาการวัยหลังอาจทำนายได้จากลักษณะของวัยตอนต้น
2. พัฒนาการของเด็กเป็นไปตามการสะสมการเรียนรู้ (Learning) ที่ได้จากประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมและการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของเขา
3. พัฒนาการของเด็กเกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างทฤษฎีวุฒิภาวะ (Maturational Theory) และทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)

สิ่งสำคัญที่ควรรู้ คือการศึกษาโครงสร้างของทฤษฎีที่อาจจะอธิบายดังนี้ สกีมมา (Schema) เป็นความคิดรวบยอดที่สำคัญในทฤษฎีของพียาเจท์ สกีมมาเป็นกระบวนการของพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากโครงสร้างทางชีววิทยาบางอันที่สลับซับซ้อน เช่น ระบบย่อยอาหาร หรือบางอย่างเกิดขึ้นง่าย ๆ เช่น การดูดของลูกได้รับการกระตุ้นที่ปาก ที่อาจก็แบ่งสกีมมาออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. สกีมมาเกิดจากความรู้สึกร่างกายของอวัยวะเคลื่อนไหว (Sensorimotor Schema) ได้แก่ สกีมมาเบื้องต้นที่เกี่ยวกับประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวอย่างง่าย ๆ
2. สกีมมาเกิดจากกระบวนการคิดการเข้าใจ (Cognitive Schema) เป็นสกีมมาที่ซับซ้อนมากขึ้น เกิดจากการที่สกีมมาในขั้นแรกผ่านกระบวนการ "Internalization" ในสมองเพื่อตีความ โดยประสบการณ์เก่ามาประยุกต์เข้ากับสภาวะการใหม่ ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ กว้างขวางมากขึ้น

ทฤษฎีของพียาเจท์ แบ่งขั้นพัฒนาการสติปัญญา ออกเป็น 4 ขั้นตามลำดับขั้น

ขั้นที่ 1 Sensori-motor (แรกเกิดถึง2ขวบ) เป็นวัยที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยการเคลื่อนไหวอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย ตั้งแต่ การดูด กำมือ เตะหาของที่ซ่อน สนใจพฤติกรรมใหม่ๆ ประดิษฐ์วิธีใหม่ๆ โดยใช้ความคิดในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 Preoperational (18 เดือน-7 ขวบ) เด็กวัยนี้เป็นเด็กวัยก่อนเข้าเรียนวัยอนุบาลและเริ่มสู่วัยประถมศึกษา มีโครงสร้างสติปัญญา (Structure) ที่ใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุได้ มีพัฒนาการด้านภาษา รู้จักคิดในใจ ชอบเลียนแบบ ผู้ใหญ่พื่อจำเท็จเรียกเด็กวัยนี้ว่า วัย contraction คือ มีความตั้งใจที่ละอย่าง จึงทำให้เด็กมีความคิดที่บิดเบือนจากความเป็นจริงได้มีการยึดตัวเอง เป็นศูนย์กลาง (Egoentrism) ยังเรียงลำดับไม่เป็น (Seriation) ไม่เข้าใจความคงตัวของสสาร (conservation)

ขั้นที่ 3 Concrete Operations (7-11ปี) พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยนี้สามารถสร้างกฎเกณฑ์และตั้งกฎเกณฑ์ในการแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้ มีการสร้างภาพในใจ (Mental Representations) ความทรงตัวของสสาร (Conservation) การคิดเปรียบเทียบ (Relational Terms) การแบ่งกลุ่มหรือจัดหมู่ (Class Inclusion) การเรียงลำดับ (Serialization and Hierarchical Arrangements) การคิดย้อนกลับ (Reversibility)

วัยนี้นับว่าเป็นวัยที่พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก มีความสามารถอ้างอิงด้วยเหตุผล เข้าใจกิจกรรมและเพิ่มความสัมพันธ์ในตัวเลขมากขึ้น

ขั้นที่ 4 Formal Operations (12ปีถึงวัยผู้ใหญ่) พัฒนาการเชาวน์ปัญญาของเด็กเป็นขั้นสุดยอด เลิกคิดแบบเด็ก จะคิดแบบผู้ใหญ่ สามารถที่จะตั้งสมมติฐานและทฤษฎี มีการพิจารณาในสิ่งเป็นนามธรรม (Abstract) ได้สามารถถึง Combinations และ Permutation คือการเปลี่ยนลำดับกันในพีชคณิต รวมทั้งสามารถคิดย้อนกลับขั้นสูงได้ (Reversibility)

2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ

เดวิด พี ออสเบล (David P.Ausubel, 1970: 414) ได้อธิบายขั้นตอนของอารมณ์ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การตีความหมาย (Interpretative Phase) คือ การที่เรารับรู้เหตุการณ์นั้นๆ ว่ามีผลต่อตัวเราและความต้องการหรือจุดมุ่งหมายของเราอย่างไร เหตุการณ์ที่เรารับรู้ นั้นตรงกับประสบการณ์เดิมหรือไม่

ขั้นที่ 2 การเตรียมตอบสนอง (Preparatory Reactive Phase) คือ ขั้นที่ร่างกายอยู่ในระยะที่รับอารมณ์และเตรียมการตอบสนองตามลักษณะต่างๆ ของอารมณ์

ขั้นที่ 3 การตอบสนองภายใน (Consummatory Reactive Phase) คือ ขั้นที่ร่างกายและระบบประสาทตระหนักถึงลักษณะของอารมณ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลให้ประสาทและอวัยวะเคลื่อนไหวเตรียมพร้อมที่จะทำงานในการตอบสนองต่ออารมณ์ที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 การตอบสนองปฏิกิริยาภายนอก(Reflective Reactive Phase) คือ ขั้นที่ร่างกายประมวลสภาพอารมณ์และตอบสนองออกมาเป็นปฏิกิริยาภายนอกตามรูปของประสบการณ์เดิมที่ได้รับอิทธิพลมาจากการเลี้ยงดูและลักษณะเฉพาะของบุคลิกภาพ อารมณ์ของมนุษย์นั้นมีพัฒนาการตามระดับอายุเช่นกัน อารมณ์แต่ละชนิดของมนุษย์เกิดขึ้นในวัยต่างๆ ของมนุษย์ตามระดับขั้นพัฒนาการ ส่วนความกดดันของอารมณ์จะมากน้อยเท่าใดนั้น ก็ย่อมขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ออสุเบลได้แบ่งลักษณะอารมณ์ออกเป็น 2 พวกคือ

1. อารมณ์ดี (Positive Emotions)
2. อารมณ์ไม่ดี (Negative Emotions)

1. อารมณ์ดี (Positive Emotions) ได้แก่ อารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ได้รับรู้ในสิ่งที่เขาปรารถนาจะรับรู้ หรือตรงกับความปรารถนาของเขาตามความคิดของออสุเบล อารมณ์ดี ได้แก่ มีจิตปฏิพันธ์ (Affection) ร่าเริง (Joy) เห็นอกเห็นใจ (Sympathy) และฮาซัน (Humor)

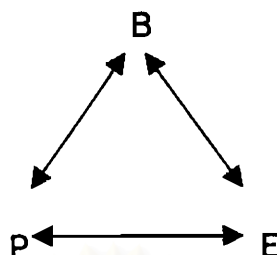
2. อารมณ์ไม่ดี (Negative Emotions) อารมณ์ไม่ดีที่ออสุเบลแยกไว้ ได้แก่ อารมณ์พลัดพรากจากความรัก กลัว วิดกกังวล โกรธ ก้าวร้าวและอิจฉาริษยา

ซึ่งออสุเบลกล่าวว่า อารมณ์ทั้งหมดนี้จะเกิดครบบริบูรณ์เมื่อเด็กมีอายุได้ 24 เดือน ซึ่งตรงกับการศึกษาของบริดจิส

2.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

บันดูรา (Bandura A., 1977: 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม และถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อกันและกันบันดูราถือว่าทั้งบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุของพฤติกรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

B = พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล
 P = บุคคล
 E = สิ่งแวดล้อม

บันดูราได้ให้ความแตกต่างของการเรียนรู้ (Learning) และการกระทำ (Performance) ถือว่าความแตกต่างนี้สำคัญมาก เพราะคนเราอาจเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำ เป็นต้นว่า นิสิตและนักศึกษาทุกคนที่กำลังอ่านตำรานี้คงจะทราบว่าการโกงในการสอบมีพฤติกรรมอย่างไร แต่นิสิตนักศึกษาเพียงน้อยคนที่จะทำการโกงจริงๆ บันดูราได้สรุปว่าพฤติกรรมของมนุษย์แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. พฤติกรรมสนองตอบที่เกิดจากการเรียนรู้ ทำให้แสดงออกหรือกระทำสม่ำเสมอ
2. พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำ
3. พฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกทางการกระทำ เพราะไม่เคยเรียนรู้จริงๆ

2.5 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Levels) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ชั้น (Stages) ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมีทั้งหมด 6 ชั้น คำอธิบายของระดับและชั้นต่างๆ ของพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมีดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Preconventional Level) ในระดับนี้เด็กจะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดามารดา ครู หรือ เด็กโต และมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษมาให้
 พฤติกรรม “ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รางวัล

พฤติกรรม “ไม่ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับโทษ

โคลเบอร์กได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ เป็น 2 ชั้น คือ

- 1.1 การลงโทษ และการเชื่อฟัง (Punishment and Obedience Orientation)
- 1.2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน (Instrumental Relativist Orientation)

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level)

พัฒนาการจริยธรรมระดับนี้ ผู้ทำถือว่าการประพฤติตนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดามารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือของชาติ เป็นสิ่งที่ควรจะทำ ผู้แสดงพฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลตามที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง ถือว่าความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่จะรักษามาตรฐานทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ชั้นคือ

- 2.1 ความคิดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ “เด็กดี” (Interpersonal Concordance of “good boy, nice girl” Orientation)
- 2.2 กฎและระเบียบ (“Law-and-order” Orientation)

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณญาณ หรือระดับ

เหนือกฎเกณฑ์สังคม (Postconventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการ และมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะปฏิบัติตาม การตัดสิน “ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิจารณญาณของตนเองปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

- 3.1 สัญญาสังคม หรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social Contract Orientation)
- 3.2 หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation)

สรุปแล้ว พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมี 3 ระดับ และ 6 ชั้น จะขออธิบายชั้นต่างๆ ของพัฒนาการทางจริยธรรมดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การลงโทษ และการเชื่อฟัง

โคลเบอร์ก กล่าวว่าในขั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่าพฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นต้นว่า ถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ผิด” และจะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งนั้นอีก พฤติกรรมใดที่มีผลตามด้วยรางวัลหรือคำชม เด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ถูก” และจำทำซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัล

ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน

ในขั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับ เพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทน หรือรางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นหรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง

ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคมสำหรับ เด็กดี

พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “คนดี” ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดามารดาหรือเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรม “ดี” หมายถึงพฤติกรรมที่จะทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ

โคลเบอร์กอธิบายว่า ในขั้นนี้ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อยต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้องคือคนที่ปฏิบัติตามระเบียบบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบของสังคม

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา

ขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกสมควรที่จะปฏิบัติตามโดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคล ก่อนที่จะใช้เป็นมาตรฐานทางจริยธรรมได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่าสิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก ในขั้นนี้การ “ถูก” และ “ผิด” ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็น

ของบุคคลแต่ละบุคคล แม้ว่าจะเป็นความสำคัญของสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคลแต่เปิดให้มีการแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์และสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation)

ขั้นนี้ เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” “ผิด” เป็นสิ่งที่ขึ้นมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

3. ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Basic Needs)

มาสโลว์ (A.H. Maslow) เสนอแนวคิดที่ว่า “มนุษย์นั้นเป็นผู้มีตัณหา (Wanting Animal) มีความต้องการที่เกิดขึ้นต่อเนื่องไปไม่สิ้นสุดตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย และความต้องการเหล่านั้นจะมีลำดับความสำคัญก่อน-หลัง (โจนสมร เหลือโกศล, 2531: 38) ซึ่งเขาได้จัดลำดับความต้องการที่สำคัญและจำเป็นของมนุษย์ไว้ 5 ลำดับ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์

ที่มา : สุรางค์ ไคว้ตระกูล, 2537: 116

4. ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม (Social Psychological Theory)

อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler, 1939) ซึ่งเชื่อในทฤษฎีนี้ ได้อธิบายว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social animal) พฤติกรรมทุกอย่างมีความหมายทางสังคมและสามารถเข้าใจได้ เมื่อพิจารณาสภาพสังคมของเด็ก เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ระดับชั้นของสังคม เป็นต้น ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญแก่ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว (Belonging) ว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลและสามารถอธิบายพฤติกรรมได้ทุกอย่าง ทฤษฎีนี้ได้เน้นความสำคัญของสังคมว่าทารกเกิดมาได้ปะทะสัมพันธ์กับคนที่อยู่รอบตัว อยู่ในกระบวนการเรียนรู้กฎเกณฑ์และขอบเขตของสังคม ประสบการณ์แรกที่เกิดได้สังเกตและรับไว้จากครอบครัว จะพัฒนาขึ้นเป็นทัศนคติ ความเชื่อ และทฤษฎีนี้เห็นว่าองค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น ครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในบ้าน ทัศนคติของสังคม โดยเฉพาะครอบครัวเป็นโอกาสแรกที่เกิดได้รับอิทธิพลต่างๆ จากสังคม

5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

ในหนังสือพจนานุกรมทางสังคมวิทยา (Dictionary of Sociology) ดันแคน (Duncan, 1968: 170) ได้กล่าวไว้ว่า “การอบรมให้รู้ระเบียบสังคมคือ กระบวนการเรียนรู้ระยะยาวของมนุษย์ที่จะทำให้บุคคลได้เรียนรู้ถึงค่านิยมที่สำคัญๆ ของสังคม ตลอดจนรูปแบบสัญลักษณ์ในระบบสังคมซึ่งบุคคลนั้นๆ เข้าร่วมอยู่และนำมาใช้เป็นบทบาทในการแสดงออก”

การขัดเกลาทางสังคมถือได้ว่า เป็นกระบวนการของการเรียนรู้ที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย จึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการมากกว่าการศึกษาอย่างเป็นทางการ แต่มันรวมทั้งการยอมรับทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรม อุปนิสัยและทักษะ ซึ่งไม่เพียงแต่ได้รับจากทางโรงเรียนเท่านั้น แต่มันยังได้รับโดยผ่านครอบครัว กลุ่มเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน (peer group) สื่อมวลชน (mass media) ยิ่งกว่านั้นเนื้อหาและรูปแบบอันหลากหลายของการขัดเกลาทางสังคม ไม่ได้แบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด (Mutually exclusive) ลักษณะประสบการณ์ที่แท้จริงของบุคคลจึงเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนมากมาย และมันจะแสดงให้เห็นความหลากหลายทั้งภายในและระหว่างสังคม ในบรรดานักสังคมวิทยาดูเหมือนจะมีความเห็นพ้องต้องกันประการหนึ่งว่า การขัดเกลาทางสังคมทำหน้าที่ในการดำรงรักษากลุ่มทางสังคมโดยมุ่งส่งเสริมการดัดแปลงตนเองของบุคคลต่อกลุ่ม ดังนั้น การถูกขัดเกลาทางสังคม ก็คือการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมนั่นเอง หรืออาจกล่าวโดยทั่วไปได้ว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่เชื่อมบุคคลกับสังคมเข้าด้วยกันมองในแง่ดังกล่าว การขัดเกลาทางสังคมจึงมีผลดี

ต่อทั้งบุคคลเองและสังคม การกล่าวในเชิงเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่า ผลทั้งหลายจากการการขัด
 เกลาทางสังคมมีแต่ข้อดีหรือมีการหน้าที่ หากแต่หมายถึงว่า การขัดเกลาทางสังคมสนองการ
 หน้าที่สำคัญบางประการสำหรับกลุ่มทางสังคมและบุคคลการขัดเกลาทางสังคมโดยทั่วไปหมายถึง
 ถึง วิถีทางที่บุคคลเรียนรู้ทักษะ ความรู้ ค่านิยม แรงจูงใจ และบทบาทที่เหมาะสมกับตำแหน่ง
 ของเขาในกลุ่มหรือในสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับนิยามทางสังคมวิทยาการขัดเกลาทางสังคม
 เป็นวิถีทางที่บุคคลเรียนรู้เพื่อทำตัวให้เหมาะสม (fit) กับสังคม และลำดับต่อไปก็ให้ความสนใจ
 ว่า กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงแต่เปลี่ยนแปลงบุคคลเท่านั้น แต่ยังเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยเช่น
 กัน ตัวอย่างนิยามการขัดเกลาทางสังคมที่เสนอแนะไว้โดยนักวิชาการบางท่านเช่น

บรูม และเซลสติก (Broom and Selznick, 1977: 86) กล่าวว่า การขัดเกลาทาง
 สังคมเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องประสบตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ โดยเรียนรู้ถึงค่านิยม กฎเกณฑ์
 ระเบียบแบบแผนที่มีมนุษย์ในสังคมนั้นๆ วางไว้เพื่อให้ความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันสามารถ
 ดำเนินต่อไปได้ด้วยดี ฉะนั้นการขัดเกลาทางสังคมทางสังคมจึงเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม
 ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิต ระเบียบ บรรทัดฐาน ที่เป็นแนวทางในการดำเนิน
 ชีวิต (อ้างถึงใน ชัยยุทธ ดาผา, 2534: 17)

ศาสตราจารย์เบรมเบค (Brembeck) กล่าวว่า “socialization เป็นกระบวนการที่
 ช่วยให้คุณเกิดการเรียนรู้วิถีทางแห่งสังคมที่เขาอาศัยอยู่และกระบวนการนี้จะเป็นไปได้โดย
 การที่คนในสังคมมีการติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน โดยการที่มนุษย์มีการปะทะสังสรรค์
 ต่อเนื่องกันไม่ขาดสาย” (อ้างถึงใน ชัยยุทธ ดาผา, 2534: 17)

ฮอร์ดัน และฮันท์ (Horton and Hunt, 1968: 521) กล่าวว่า “การขัดเกลาทาง
 สังคม คือ กระบวนการที่บุคคลเรียนรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของคณะ จนเกิดมีเอกภาพในตนเอง
 เองที่แน่ชัดขึ้นเป็นบุคคลหนึ่งในหมู่คณะนั้น (อ้างถึงใน ชัยยุทธ ดาผา, 2534: 17)

แบค (Back, 1977: 125) กล่าวว่า “การขัดเกลาทางสังคม คือ กระบวนการเรียน
 รู้ของบุคคลตั้งแต่เกิดเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันและอนาคตที่เกิดขึ้นในสังคม” (อ้างถึงใน ชัยยุทธ
 ดาผา, 2534: 17)

ออสเลน (Olsen, 1968: 120) กล่าวว่า “การขัดเกลาทางสังคม คือ กระบวนการ
 รวม (total process) กระบวนการหนึ่งซึ่งเป็นแหล่งที่ปัจเจกบุคคลได้อาศัยพัฒนาบุคลิกภาพ
 ของตนและเป็นแหล่งที่เขาอาศัยเรียนหรือฝึกฝนการเป็นสมาชิกของสังคม (social actor)
 กระบวนการนี้รวมหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ ค่านิยม บรรทัดฐาน ความเชื่อ อาชีพ และ
 เทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น กล่าวโดยสรุปก็คือ การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้เรื่อง
 ทางสังคม (social learning) และกระบวนการก่อรูปบุคลิกภาพ (personality formation)

ซีเวล (Sewell, 1963) กล่าวว่า “การขัดเกลาทางสังคม คือ กระบวนการที่บุคคล สรรรับ (selectively acquired) ทักษะ ความรู้ ทักษะ ค่านิยม แรงจูงใจ ที่ปรากฏอยู่ในกลุ่ม ทั้งหลายที่เขาเป็นหรือเป็นสมาชิก” (อ้างถึงใน พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์, 2529: 2)

สุพัตรา สุภาพ (2541: 48) กล่าวว่า “การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทั้ง ทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ ได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ที่กลุ่มๆ หนึ่ง กำหนดหรือวางไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกัน และให้บุคคลได้พัฒนา บุคลิกภาพของตนเอง”

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม นับได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ทำให้สมาชิกใน สังคมเกิดภาวะความผูกพันต่อสังคมในแง่ของการยึดถือคุณค่าของสังคมนั้นๆ และแสดง พฤติกรรมที่แสดงถึงการดำเนินบทบาทตามความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมว่า จะสามารถขัดเกลาและอบรมให้สมาชิกเรียนรู้และยอมรับต่อ ระบบ จนถือได้ว่าเป็นความรับผิดชอบที่จะนำเอาคุณค่าและความคาดหวังต่อบทบาทนั้น มาเป็นแนวทางปฏิบัติที่ตนเองพึงพอใจ (อ้างถึงใน ศิขริน สุสุข, 2532: 17)

การขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการซึ่งเชื่อมโยงปัจเจกบุคคลกับวัฒนธรรมเข้า ด้วยกัน มักถูกนิยามในฐานะเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลซึมซับเอาค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีประชาของสังคม โดยทำให้มันเป็นส่วนหนึ่งของอัตตะ ยิ่งกว่านั้นการขัดเกลา ทางสังคมมีลักษณะเป็นวิถีทางที่บุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลถูกพัฒนาเพื่อรักษาค่านิยมของ สังคม หรือค่านิยมของวัฒนธรรมย่อย เด็กที่เกิดใหม่แต่ละคนถึงแม้จะดูคล้ายๆ กันก็ตาม แต่ บุคลิกเฉพาะจะเริ่มเกิดขึ้นขณะเด็กกำลังเจริญเติบโตและมีวุฒิภาวะ โดยการที่การขัดเกลาทาง สังคมดำเนินไปด้วยกระบวนการ 2 ทาง โดยพ่อแม่สอนเด็ก และเด็กจะสอนพ่อแม่ด้วยเช่นกัน คนที่อายุมากกว่าจะขัดเกลาคนที่อายุน้อยกว่า โดยให้รางวัล ช่มชู้ ลงโทษ ต่อรอง ขอร้อง (อ้างถึงใน ศิขริน สุสุข, 2532: 14)

บุคคลแต่ละคนมักจะมียุทธศาสตร์ประเภทต่างๆ ที่ตนเข้าสวมในแต่สภาพแวดล้อม (setting) บุคคลเรียนรู้บทบาทที่จะแสดงในทุกสภาพแวดล้อม จากการขัดเกลาทางสังคมชั้น ปฐมภูมิ ส่วนการขัดเกลาขั้นทุติยภูมิเป็นการเรียนรู้บทบาทที่แสดงในบางสภาพแวดล้อมเท่า นั้น (อ้างถึงใน วรรณา เต็มสิริพจน์, 2532: 14)

จากนันทวรรณสะเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคมเพื่อพิจารณาในแง่นี้แล้วจะเห็นว่าการขัดเกลาเป็นกระบวนการที่

1. เป็นกลไกการผลิตซ้ำทางสังคมและวัฒนธรรม (social and cultural reproduction)
2. เป็นกลไกแห่งการควบคุมทางสังคม เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มถูกนำไปปฏิบัติตามวิถีทางของกลุ่มโดยสมัครใจหรือไม่ก็ตาม โดยการทำให้บรรทัดฐานและค่านิยมต่างๆ ของกลุ่มกลับกลายเป็นบรรทัดฐานและค่านิยมของตนเอง (โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม)
3. เป็นรากฐานแห่งการเรียนรู้บทบาท เนื่องจากเราเกิดความเข้าใจธรรมชาติของโครงสร้างทางสังคม และตำแหน่งแห่งหนของเราภายในโครงสร้างดังกล่าว รวมทั้งความคาดหวังต่าง ๆ สำหรับคนในตำแหน่งแห่งงานนั้น
4. เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางที่เราก่อรูปอารมณ์ และเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ (identity) ของเรา เหตุผลเพราะเราเคยเป็นใคร เราเป็นใคร และเราจะเป็นอะไรต่อไปเป็นสิ่งที่ยืดขึ้นจากเดาห่อหุ้มแห่งประสบการณ์ที่เราเรียกว่า “กระบวนการขัดเกลาทางสังคม”

โดยสรุป กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทางสังคมกับจิตวิทยา เป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ รวมทั้งการอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดวัฒนธรรม ทัศนคติ ค่านิยม เพื่อให้พัฒนาบุคลิกภาพ เป็นคนดีของสังคม ตัวแทนขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนทางศาสนา และสื่อสารมวลชน ซึ่งตัวแทนเหล่านี้ได้ช่วยขัดเกลาทางสังคมทำให้มีผลทางบุคลิกภาพตั้งแต่ระดับเด็กถึงผู้ใหญ่ เป็นฐานปลูกฝังความคิด จริยธรรม คุณธรรมต่างๆ โดยเฉพาะการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ นอกจากนี้การขัดเกลาสังคมยังเป็นสิ่งที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของคน ช่วยให้คนเราปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม และก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคมอีกด้วย

วัยที่จำเป็นต่อการขัดเกลาทางสังคม สุพัตรา สุภาพ (2541: 57-59) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า วัยที่จำเป็นต่อการอบรมสั่งสอนให้รู้ระเบียบของสังคมอาจแยกออกได้เป็น 2 วัย (ส่วนวัยอื่นๆ การอบรมจะลดน้อยลง จึงไม่ขอกกล่าว) คือ

1. การอบรมสั่งสอนในระยะที่ยังเป็นเด็ก (socializing the child) เป็นช่วงที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กมากที่สุด เพราะเป็นสถาบันแรกที่เด็กได้รับการ

อบรมสั่งสอน ซึ่งเป็นเรื่องที่พ่อแม่ผู้ปกครองโดยเฉพาะ เช่น ตอนที่เด็กยังเป็นทารกเด็กที่ต้องการรับการตอบสนองทางร่างกาย และการเอาใจใส่ ความต้องการขั้นพื้นฐาน คือ อาหาร ซึ่งในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูนี้ก็แตกต่างกันไปตามกำหนดเวลา บางคนดื่มนมแม่จนโตเข้าโรงเรียน บางคนก็ดื่มนมชั้วระยะเวลาอันสั้นหรือไม่เคยดื่มนมเลย เป็นต้น เป็นการอบรมแบบแผ่กระเปาะวิธีในการตอบสนองความต้องการและการไม่ตอบสนองก็เป็นส่วนหนึ่งในการอบรมเช่นกัน การอบรมนี้เป็นไปตามระยะเวลาของการเจริญเติบโต ในระยะที่เป็นทารก เด็กมักจะต้องการการตอบสนองในเรื่องอาหาร ต้องการดูแลและความรักความอบอุ่น แต่พอโตขึ้นเด็กจะมีอารมณ์แสดงออก รู้จักความเกลียด ความพอใจความไม่พอใจ ผู้ใหญ่จึงต้องมีการเปลี่ยนจากการให้การตอบสนองความต้องการทางร่างกายมาเป็นการอบรม ให้รู้จักควบคุมอารมณ์ และหัดให้เด็กช่วยตัวเอง เช่น ให้กินอาหารเองโดยการเล็กป้อน ให้เรียนรู้การรู้จักรักษาความสะอาดโดยไม่ต้องพึ่งแม่ต่อไป เพราะการตอบสนองทางร่างกายจะลดความสำคัญลงไปกว่าการตอบสนองทางใจเป็นการถ่ายทอดสิ่งที่ดีที่ควรแก่เด็ก เพราะการที่เด็กจะมีอารมณ์ในแบบใด เช่น รัก โกรธ เกลียด อ่อนโยน หรือรุนแรง เกิดจากความสัมพันธ์กับบุคคลที่ตนใกล้ชิดที่สุด คือ พ่อแม่นั่นเอง

2. การอบรมสั่งสอนในระยะที่ยังเป็นวัยรุ่น (socializing the youth) วัยรุ่นที่เป็นวัยที่ได้ผ่านการอบรมมามากพอที่จะรู้และเข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งการอบรมสั่งสอนก็จะได้จากครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน เป็นต้น เป็นวัยที่เด็กจะพ้นจากสภาพของความเป็นผู้เยาว์ และเริ่มเข้าสู่ภาวะของความเป็นหนุ่มสาว วัยรุ่นจึงเป็นเพียงชั้วระยะหนึ่งของการเจริญเติบโต เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ ความแปรปรวนของอารมณ์เป็นสาเหตุให้เขามีพฤติกรรมแปลกๆ ส่วนความต้องการอื่นๆ ก็เหมือนเดิมแต่มีสิ่งเพิ่มเติมเด่นชัดขึ้นมาคือ ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน เป็นต้นว่า รสนิยม การแต่งกาย ถ้าเขาได้เข้ากลุ่มเพื่อนที่ดี ก็จะสนใจในสิ่งที่ดี แต่ถ้าเขาเข้ากลุ่มที่ชักชวนไปในทางเสื่อมต่อต้านสังคม เด็กก็จะพลอยตามกลุ่มไปด้วย สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การที่ครอบครัวและสังคมยอมรับว่า ตัวเขาได้ผ่านระยะวัยเด็กมาแล้วและกำลังก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ ยอมรับความคิดเห็นของเขา ให้เขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เขาต้องการให้พ่อแม่มีความไว้วางใจและเชื่อมั่นว่าเขามีความสามารถจะทำอะไรได้ ในระยะนี้เด็กจะสนใจและต้องการเป็นเพื่อนกับเพศตรงข้าม ถ้าเด็กได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่เพียงพอ เด็กจะสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนต่างเพศได้ แต่ถ้าในทางตรงข้าม จะเป็นปัญหาสำหรับเขาทีเดียว ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมว่าจะออกมาในรูปใด เช่น เกลียด โกรธ รัก เป็นต้น

สรุปแล้ว วิทยาลัยเป็นช่วงที่ต้องการให้ผู้ใหญ่เข้าใจ และยอมรับว่าเขาเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง ฉะนั้น การอบรมในวิทยาลัยนี้อาจจะต้องพบกับ การติดขัดขัดแย้งบ้าง ถ้าเข้าใจเขาไม่ดีพอ ซึ่งในสังคมที่ซับซ้อน วิทยาลัยจะไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่ผู้ปกครองตลอดเวลา แต่ต้องพบกับกลุ่มต่างๆ ที่มีคุณค่าในแบบต่างๆ ทำให้วิทยาลัยมีโอกาสเลือกที่จะยึดคุณค่าใดเป็นหลัก เพราะแต่ละกลุ่มกำหนดไปตามวัตถุประสงค์และความเหมาะสมกลุ่ม พ่อแม่ควรเข้าใจและควรปรับปรุงทำที่ของตน เพื่อการอบรมสั่งสอนจะได้ผลและเป็นประโยชน์ต่อวิทยาลัยนั้นต่อไปเพื่อเขาจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีพร้อมและช่วยตนเองได้ในอนาคต

งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศไทย แบ่งได้เป็น 6 หัวข้อดังต่อไปนี้

- 1) การอบรมเลี้ยงดูของมารดาในสังคมไทย
- 2) การอบรมเลี้ยงดูโดยจำแนกประเภทและพฤติกรรม
- 3) การอบรมเลี้ยงดูกับบุคลิกภาพและอารมณ์ของเด็ก
- 4) การอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนาการทางสังคม
- 5) การอบรมเลี้ยงดูกับภาวะโภชนาการ
- 6) การอบรมเลี้ยงดูกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

1) การอบรมเลี้ยงดูของมารดาในสังคมไทย

บุญเต็ม ไพเราะ (2519) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สถานภาพและบทบาทของสตรีไทยในสังคมไทย” เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของสตรีไทยทั้งในครอบครัวและในสังคม ศึกษาสถานภาพของสตรีตามกฎหมายในครอบครัวและในสังคม ศึกษาบทบาทของสตรีในการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมว่าจะมีความต้องการที่จะแสดงบทบาทอะไรมากที่สุด ในสังคม โดยจะศึกษาจากข้อมูลใน 3 แบบ คือ ข้อมูลแบบที่ 1 เป็นเอกสารสิ่งตีพิมพ์จากการค้นคว้าจากห้องสมุด ข้อมูลแบบที่ 2 ศึกษากลุ่มและสตรีไทยในสังคมไทย ข้อมูลแบบที่ 3 ศึกษาสมาคมสตรีทางการศึกษา 15 คน สมาคมสตรีทางการอาชีพ 15 คน และสมาคมสตรีทางการเมืองและอื่นๆ อีก 20 คน ดังนั้นสัมภาษณ์สตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 50 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า

1. สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัว บทบาทของสตรีที่เป็นบุตรสาวในครอบครัวสมัยสุโขทัย คนชั้นสูงเรียนหนังสือจากบิดามารดาที่ทำหน้าที่เป็นครูเอง คนธรรมดาไม่มีโอกาสเรียนหนังสือ บุตรสาวของคนชั้นสูงถูกจำกัดสิทธิในการเลือกคู่ครองมากกว่าบุตรคนธรรมดา สตรีที่เป็นภรรยาถูกกดให้ต่ำส่วนสถานภาพและบทบาทของมารดาสมัยสุโขทัย ไม่ว่าครอบครัวชั้นสูงหรือครอบครัวทั่วไปมารดามีหน้าที่อบรมให้การเลี้ยงดูบุตรธิดาเป็นหน้าที่สำคัญ มารดามีสิทธิรับมรดกเท่าบิดาตามกฎหมายสมัยอยุธยา และมารดามีสิทธิเท่าเทียมกับบิดาในการปกครองบุตร

2. กลุ่มและสมาคมสตรีของไทยปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็กลุ่มและสมาคมสตรีทางการศึกษา ทางอาชีพ ทางการเมือง และอื่นๆ ล้วนแต่มีวัตถุประสงค์และทำกิจกรรมมุ่งเพื่อประโยชน์สำหรับกลุ่มหรือสมาคมของตน ยังทำประโยชน์ให้แก่สังคมในวงแคบ

3. การศึกษาทัศนคติและความคาดหวังกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาศึกษาพบว่า สตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแสดงความคาดหวังว่า สตรีไม่ว่าจะเป็นบุตรสาว ภรรยา หรือมารดา ควรปฏิบัติตนอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ควรมีการเปลี่ยนแปลงสิทธิสตรีโดยเฉพาะเรื่องทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา สตรีควรมีการศึกษามากขึ้น ควรมีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้น สตรีไทยยังเรียกร้องสิทธิสตรีไทยน้อยไป สตรีไทยส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสนใจสมาคมสตรีของไทย สมาคมสตรีควรทำงานด้านสาธารณสุขต่อไป ประการสุดท้ายแม้สตรีจะมีสิทธิเท่าเทียมชายทุกคนก็ควรปฏิบัติตนตามหน้าที่ของตนในฐานะเป็นหญิง หรือชายในสังคมต่อไป

ดวงทิพย์ เรื่องสุริยะพงศ์ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ครอบครัวและเครือญาติในเคหะชุมชนคลองจั่น" เพื่อศึกษาลักษณะของครอบครัวว่ามีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยาย และต้องการศึกษาถึงรูปแบบของการติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกัน โดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey) แบบการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured interview) และได้สุ่มตัวอย่างด้วยวิธี stratified random sampling จากครอบครัวที่มีบุตรอย่างน้อย 2 คน ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่อาศัยอยู่ในเคหะชุมชนคลองจั่นของการเคหะแห่งชาติ ตำบลคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ จำนวน 100 ครอบครัวโดยทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัว 100 คน และภรรยาหัวหน้าครอบครัว 100 คน รวมตัวอย่าง 200 คน ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวในเคหะชุมชนคลองจั่น ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวที่อาจมีญาติสนิทรวมถึงคนใช้อาศัยอยู่ด้วย มีการติดต่อระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติและพี่น้องกัน ถ้าอยู่ใกล้กันก็พบกันบ่อย นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างครอบครัวที่เป็นญาติกัน

พรทิพา หอมจันทร์ (2529) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การขัดเกลาทางสังคมของครอบครัวในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร” ซึ่งการค้นคว้าได้กระทำขึ้นในชุมชนแออัด ขยายสวนพลูพัฒนา โดยเน้นการเปรียบเทียบการขัดเกลาทางสังคมของครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงที่ไม่ได้รับการสงเคราะห์ และครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคงที่รับการสงเคราะห์ และการขัดเกลาทางสังคมจากครอบครัวที่มีปัญหา และไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าและภรรยาของครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคง 25 ครอบครัว ครอบครัวที่มีฐานะมั่นคง 25 ครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า

- ครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงจะขัดเกลาทางสังคมดีกว่าครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคง
- ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ที่ดี จะขัดเกลาทางสังคมดีกว่าครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ไม่ดี
- ครอบครัวที่มีฐานะมั่นคง ภาระรับผิดชอบของภรรยาจะน้อยกว่าครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคง

นอกจากนี้ยังพบว่า ครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงและไม่มั่นคง จะคาดหวังในการศึกษาสูงสุดของลูกให้เป็นไปตามความสามารถของลูก และตามกำลังความสามารถในการส่งของพ่อแม่

พรพิพัฒน์ เลขธรากร (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรที่คาดหวังของสตรีในชนบท” เพื่อศึกษาผลของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อจำนวนบุตรที่คาดหวังของสตรีในชนบทโดยเลือกปัจจัยประชากร เศรษฐกิจ และสังคมเป็นตัวแปรอิสระ โดยใช้ปัจจัยอายุและการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวเป็นตัวแปรควบคุมความสัมพันธ์ โดยการใช้แบบสอบถามสองชุด ชุดแรกเป็นแบบสอบถามหัวหน้าครัวเรือน ชุดที่สองเป็นแบบสอบถามสตรีที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนจำนวน 2,658 ราย และสตรีที่สมรสแล้ว 2,702 ราย มีสตรีที่สมรสแล้วจำนวน 44 ราย ที่สถานภาพเป็นหม้าย หย่าร้าง แยกกันอยู่ ผลการวิจัยพบว่าอายุ ระยะเวลาสมรส การตายของบุตร การศึกษาของสตรี การทำงานของสตรีก่อนการสมรสมีผลอย่างมากต่อจำนวนบุตรที่คาดหวัง และพบว่า การศึกษาของสามี การรับข่าวสารจากสื่อสารมวลชน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว มีผลต่อจำนวนบุตรที่คาดหวังรองลงไปส่วนปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรที่คาดหวังเพียงบางส่วน ได้แก่ การปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และการทำงานของสตรีหลังการสมรส นอกจากนี้ยังค้นพบข้อ

น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ความพึงพอใจในเรื่องของเพศบุตรโดยเฉพาะบุตรชาย ซึ่งไม่มีผลต่อจำนวนบุตรที่คาดหวัง แสดงว่าสำหรับประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตาม เป็นที่ชื่นชอบของบิดามารดาเท่าๆ กัน

เดือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์ (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวจีนในสังคมไทยปัจจุบัน: กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษนิยมในกรุงเทพมหานคร” เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรีจีนในชีวิตประจำวันภายในครอบครัวในสังคมไทยปัจจุบันว่ามีสถานภาพและบทบาทเป็นเพียงใด ศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวจีนมีสถานภาพเป็นเช่นในปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาทัศนคติท่าทีและความคาดหวังของสตรีจีนที่มีต่อเรื่องสถานภาพและบทบาทของตนในครอบครัว ข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิดจากสตรีจีนแต่จีว ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตบางรัก เขตยานนาวา เขตพระนคร และเขตสัมพันธวงศ์ โดยได้เลือกกลุ่มกรณีสึกษานั้นมาทั้งหมด 20 ครอบครัว ในจำนวนนี้มีสตรีจีนแต่จีวที่อยู่ในขอบเขตที่ทำการสัมภาษณ์ได้ 31 ราย ผลการวิจัยพบว่า สตรีจีนในปัจจุบันมีสถานภาพและบทบาทที่สูงขึ้นกว่าเดิมในบางเรื่อง สตรีรุ่นใหม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมบุรุษ มีสิทธิในการเลือกคู่สมรสเอง สามารถประกอบอาชีพนอกบ้านได้ มีโอกาสในการเที่ยวเตร่นอกบ้านเพิ่มขึ้น มีส่วนในการอบรมปกครองและเลี้ยงดูบุตร สตรีมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมภายในครอบครัวมากขึ้น นอกจากนี้ในบางครอบครัวสตรียังเป็นผู้ควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินในครอบครัว อย่างไรก็ตามแม้สตรีจีนจะเป็นที่ยอมรับในครอบครัวมากขึ้นแต่ก็มีข้อผูกพันในสองประการคือบุตรชายยังคงมีความสำคัญมากกว่าบุตรสาว ทั้งนี้เพราะบุตรชายจะเป็นผู้สืบทอดวงศ์ตระกูลต่อไป ในขณะที่บุตรสาวไม่มีบทบาททางด้านนี้ ทำให้สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินสมบัติและการรับมรดกอยู่แก่บุตรชายทั้งหมด และถึงแม้สตรีจีนจะมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจในการช่วยเหลือครอบครัวเพิ่มขึ้น แต่หน้าที่ในการทำงานบ้านก็ยังคงเป็นภาระรับผิดชอบของสตรีแต่เพียงผู้เดียวและได้พบว่า ระดับการศึกษา อายุ ระดับรุ่นอายุ การประกอบอาชีพ และรูปแบบของระบบครอบครัวและเครือญาติ ทำให้สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวขึ้นแตกต่างกัน นอกจากนี้สตรีจีนหวังที่จะเท่าเทียมกับบุรุษในด้านมีอิสระทางความคิดเห็น การดำเนินชีวิต การยอมรับในความสามารถ และหวังว่าบุรุษจะช่วยงานบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระไปบ้าง

สดสวย คณาวัชรากุล (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมอมายแม่ในชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร” เพื่อศึกษาวิจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมและประชากรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมอมายแม่ในชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลมาแล้ว ซึ่งพฤติกรรมมอมายแม่ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง จำนวนครั้งในการไปรับบริการฝากครรภ์เมื่อตั้งครรภ์บุตรคนสุดท้าย ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ สตรีที่มีอายุ 15-49 ปี ที่สมรสแล้ว กำลังอยู่กันกับสามีหรือแยกกันอยู่ หม้าย หรือหย่าร้าง และเคยมีบุตร ซึ่งมีจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 731 ราย ผลการวิจัยพบว่า สตรีที่มีการศึกษาสูงไปรับบริการฝากครรภ์ 4 ครั้งขึ้นไป มากกว่าสตรีที่มีการศึกษาต่ำ

สตรีที่อายุน้อยไปรับบริการฝากครรภ์ 4 ครั้งขึ้นไป มากกว่าสตรีอายุมาก
สตรีที่มีบุตรมีชีวิตในปัจจุบันจำนวนน้อยไปรับบริการฝากครรภ์ 4 ครั้งขึ้นไป มากกว่าสตรีที่มีบุตรมีชีวิตในปัจจุบันจำนวนมาก
สตรีที่ครอบครัวมีรายได้สูงไปฝากครรภ์ 4 ครั้งขึ้นไป มากกว่าสตรีที่ครอบครัวที่รายได้ต่ำ

สตรีที่มีความพอใจต่อบริการศูนย์สาธารณสุขกรุงเทพมหานครไปรับบริการฝากครรภ์ 4 ครั้งขึ้นไป มากกว่าสตรีที่แสดงความไม่พอใจต่อบริการศูนย์สาธารณสุขกรุงเทพมหานคร

สตรีที่ทำงานและไม่ทำงาน ไปรับบริการฝากครรภ์ในจำนวนที่ไม่แตกต่างกัน

เมทินี ไทยสมบูรณ์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “อำนาจการตัดสินใจของภรรยาในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกะทู้มบง จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการใช้อำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยาที่อยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม ข้อมูลได้จากการสอบถามภรรยาจำนวน 200 คน สามีจำนวน 200 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า

ภรรยาที่ประกอบอาชีพในระดับสูง จะมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวมากกว่า ภรรยาที่ประกอบอาชีพในระดับต่ำหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ

ภรรยาที่มีการศึกษาสูงจะมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวมากกว่าภรรยาที่มีการศึกษาต่ำ

ภรรยาที่มีรายได้มากกว่าสามีจะมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวมากกว่า ภรรยาที่มีรายได้น้อยกว่าสามี

ภรรยาที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนจะมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวมากกว่าภรรยาที่ไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

พจนานพร กนกแก้ว (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางจิตวิทยา และวัฒนธรรมที่มีผลต่อรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทย” เลือกรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมชนบทไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา คือรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและใช้การสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม โดยศึกษาจากการสำรวจเด็กทั้งเพศหญิงและเพศชายอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 14 ปี ทั้งหมดในหมู่บ้าน ที่หมู่บ้านน้ำคำ ต.ธาตุ อ.รัตนบุรี จ.สุรินทร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กมีบุคลิกภาพโดยรวมดังนี้คือ เป็นคนมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ มีเมตตากรุณา เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่และผู้มีอำนาจตลอดจนเป็นคน ซื่ออายุไม่กล้าแสดงออก และบางคนมีนิสัยขี้เหนียว

2) การอบรมเลี้ยงดูโดยจำแนกประเภทและพฤติกรรม

ชูศรี หลักเพชร (2517: 6) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูโดยจำแนกประเภทและพฤติกรรมไว้ดังนี้

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครองซึ่งแยกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่ผู้ปกครองกำหนดไว้ เช่น ในด้านการแต่งกาย การเรียน มารยาทต่างๆ และอื่นๆ หรือถูกควบคุมไม่ให้ความสะดวกในการกระทำตามที่ตนเองต้องการ ผู้ปกครองยึดเอาความพอใจของตนเองเป็นสำคัญ

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง ขาดการดูแลเอาใจใส่ หรือปล่อยให้ทำอะไรต่างๆ ได้ตามใจชอบ โดยผู้ปกครองไม่ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ให้ความอบอุ่นใจ เท่าที่ควร

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล รู้จักยอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันเหมาะสม

นอกจากการจำแนกประเภทของการอบรมเลี้ยงดูแล้ว ชูศรี หลักเพชร (2517: 24-25) ยังได้จัดกลุ่มพฤติกรรมของการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 3 แบบได้ดังนี้

พฤติกรรมที่แสดงถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

1. ชอบตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาให้ลูกปฏิบัติตาม โดยที่ลูกไม่รู้เหตุผลว่าทำไมต้องทำ
2. บังคับให้ลูกทำตามกฎเกณฑ์ของตนเองโดยเคร่งครัด
3. ไม่ยอมให้ลูกแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง
4. ลงโทษลูกตามอารมณ์
5. ไม่ส่งเสริมให้ลูกแสดงความสามารถ
6. ชอบก้าวก่ายในเรื่องส่วนตัวของลูก
7. ลงโทษลูกโดยที่ลูกยังไม่รู้เหตุผลที่ต้องถูกลงโทษ

พฤติกรรมที่แสดงถึงการอบรมเลี้ยงดู แบบปล่อยปละละเลย

1. พ่อแม่ไม่หาคำแนะนำแก่เด็กในเรื่องต่างๆ
2. พ่อแม่ทอดทิ้งเด็ก ปล่อยให้เด็กจัดการกับตัวเอง ในเรื่องการแต่งกาย ความเป็นอยู่และอื่นๆ ขาดการดูแลเอาใจใส่
3. ลงโทษเด็กตามอารมณ์
4. ไม่มีการวางกฎเกณฑ์อะไรให้เด็กปฏิบัติ
5. เมื่อเด็กซักถามในเรื่องต่างๆ พ่อแม่ไม่สนใจจะอธิบายให้เด็กหายข้องใจ
6. ไม่ให้ความอบอุ่นใจเท่าที่ควร
7. พ่อแม่ปล่อยให้เด็กทำอะไรต่างๆ ได้ตามใจชอบ

พฤติกรรมที่แสดงถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

1. แสดงความรักใคร่ ห่วงใย
2. ให้ความสนิทสนม
3. ส่งเสริมให้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ เช่น การแสดงความคิดเห็น
4. ยินดีรับฟังเหตุผลของเด็ก
5. ให้เด็กรับผิดชอบในเรื่องส่วนตัว เช่น เลือกของใช้
6. ถ้าเด็กไม่ทำตามคำแนะนำ ก็จะอธิบายเหตุผลว่าทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น

7. ถ้าจะมีการลงโทษ ก็ให้อธิบายให้เด็กทราบและสำนึกในความผิดเสียก่อน
(ซูครี หลักเพชร , 2517 : 24-25)

กรมการฝึกหัดครู โดย มัญชรี บุญนาค (2514: 22) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังนี้

1. แบบประชาธิปไตย (Democratic) คือบิดามารดาได้รับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูบุตรและภาระอื่นของครอบครัว การตัดสินใจใด ๆ ในครอบครัวเกิดขึ้นจากการตกลงเห็นชอบของสมาชิกทุกคน บุตรมีโอกาสใช้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ และรับผิดชอบในกิจการต่างๆ ของครอบครัว มีโอกาสหัดริเริ่ม และตัดสินใจจากเรื่องเล็กไปหาเรื่องใหญ่ และจะสร้างเป็นนิสัยต่อไป จะรู้จักคิดริเริ่ม กล้าแสดงความคิดเห็น มีความเชื่อมั่นในตนเอง พึ่งตนเองได้

2. แบบอัตตาธิปไตย (Authoritarian) คือบิดามารดามีอำนาจสิทธิ์ขาดในการกิจทุกประการในครอบครัว เป็นผู้ตั้งจุดมุ่งหมายและกฎเกณฑ์ทุกอย่าง บุตรเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตาม สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรในครอบครัวที่มีบรรยากาศแบบนี้จะห่างเหินกัน บุตรจะรู้สึกขาดความอบอุ่นและมั่นคงปลอดภัย การปฏิบัติตามคำสั่งบิดามารดาเป็นประจำจะทำให้ขาดความริเริ่ม ไม่เชื่อมั่นในตนเอง ไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

3. แบบปล่อยตามใจ (Laissez-faire) บิดามารดามักใช้อารมณ์กับบุตรมากกว่าเหตุผล บุตรจะขาดความรู้สึกรักและมักจะมองโลกในแง่ร้าย ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่เชื่อความยุติธรรม และไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ หรือรับการฝึกฝนให้มีคุณธรรมความดีต่างๆ ขาดความเป็นระเบียบวินัย ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไม่มีความขยันขันแข็ง และไม่มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

การศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของซูครี หลักเพชร และ มัญชรี บุญนาค ทั้ง 2 ท่านพอจะสรุปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กจำแนกประเภทได้ 3 ประเภท ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ส่วนการเลี้ยงดูแบบใดที่จะเสริมสร้างความรับผิดชอบแก่เด็ก ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าหลายท่านเช่น

เฮอร์ลอค (Hurlock , 1964) อ้างในสมพงษ์ ติรพัฒน์ (2517: 9) ศึกษาพบว่า ผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยใช้วิธีประชาธิปไตย กล่าวคือ ให้ความรัก ความสนใจและเห็นความสำคัญของเด็กจะทำให้เด็กรู้จักรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเพื่อนมาก เป็น

มิตรที่ซื่อสัตย์ คล่องแคล่ว ร่าเริง มีอารมณ์มั่นคง มีความริเริ่ม พึ่งตนเองและสามารถเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ

ไซมอนด์ (Symond) (อ้างใน ศิริพร ทลิมศิริวงษ์, 2511: 25) ศึกษาพบว่าพ่อแม่ที่ยอมจำนนต่อบุตร บุตรจะขาดความรับผิดชอบ ไม่อยู่ในโอวาท เห็นแก่ตัว ดื้อดึง ทำอะไรตามใจชอบ

สตรอทเทอร์ (Strother) แจ็ค (Jack) และเพจ (Page) (อ้างจากซูชีพ อ่อนโคกสูง, 2516: 14) ศึกษาพบว่า การที่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครอง จะเป็นสาเหตุทำให้เด็กเกิดการพัฒนา ความคิดในเรื่องการนับถือตนเองจะมีความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ และสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

มัณชรี บุญนาค (2514: 33) ศึกษาพบว่า บุตรจะมีความรับผิดชอบสูง ถ้าได้รับสังคมประกิตแบบฝึกความสัมฤทธิ์ผล หรือฝึกความเป็นระเบียบวินัย

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2513: 175) มีความคิดเห็นว่า ลักษณะที่เป็นจุดเด่นของครอบครัวไทย คือ เด็กเป็นจุดสนใจของครอบครัว ทุกคนต้องการให้เด็กได้รับความปลอดภัยและเติบโตขึ้นเลี้ยงตัวเองได้ บิดามารดาทุกคนจะยอมเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อให้ลูกๆ ทุกคนมีความสุข บิดามารดาจะทุ่มเทความรักให้แก่ลูกๆ และคอยเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิดอยู่ตลอดเวลา จนบางครั้งทำให้เกิดผลเสียขึ้นคือ ทำให้เด็กไม่รู้จักโตและเอาตัวไม่รอด เมื่อขาดผู้ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือ ดังนั้นคนไทยจึงขาดความรับผิดชอบ และไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นในตนเอง

คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการอบรมเลี้ยงดูและอบรม (2516: 193) ได้ศึกษาพบว่าสถาบันครอบครัวจำเป็นต้องเตรียมพร้อมในการปลูกฝังลักษณะต่างๆ ของบุคคลที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ คือ ความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ ความเชื่ออำนาจภายในตน และผลการวิจัยพบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมน้อยจะช่วยให้เด็กมีลักษณะความเป็นผู้นำสูงสุด ถ้าบิดามารดาฝึกลูกให้มีระเบียบวินัยในด้านการกินอยู่และรักษาข้าวของเครื่องใช้และฝึกให้ระงับพฤติกรรมก้าวร้าว เด็กจะมีความรับผิดชอบสูงและ พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะมีความรับผิดชอบน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรม

เลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เกินไป เด็กที่บิดามารดาเลี้ยงดูแบบเข้มงวดน้อยและแบบประชาธิปไตย น้อย มีความรับผิดชอบต่ำกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในส่วนผสมแบบอื่นๆ

จากการศึกษาข้อคิดเห็นและผลการวิจัยดังกล่าวถึง อาจสรุปได้ว่าเด็กหรือคนทั่วไปจะมีความรับผิดชอบขึ้นอยู่กับรูปแบบหรือแนวทางของการอบรมเลี้ยงดูเป็นสำคัญ แบบของการอบรมเลี้ยงดูที่น่าจะเอื้อต่อการปลูกฝังหรือเสริมสร้างความรับผิดชอบคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

แนวทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กในการเสริมสร้างความรับผิดชอบเพื่อให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุขนั้นจึงอาศัยแนวความคิดเรื่องการอบรมเลี้ยงดู เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัยความรับผิดชอบภายใต้ภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน

3) การอบรมเลี้ยงดู กับ บุคลิกภาพและอารมณ์ของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาจะมีเหตุผลต่อบุคลิกภาพของเด็กวัยก่อนเรียน ดังที่นักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ซึ่ง ซิมอนด์ (Symond; อ้างจาก ศิริพร หลิมศิริวงศ์, 2511: 25) ได้สรุปวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีผลต่อบุคลิกภาพของเด็กไว้หลายประการ คือ

1. บิดามารดาที่ปล่อยปละละเลยบุตร บุตรจะมีลักษณะเป็นคนที่ก้าวร้าว เจ้าคิดเจ้าแค้น ชอบพูดปด ลักเล็กขโมยน้อย และชอบหนีโรงเรียน
2. บิดามารดาที่ประคบประหงมบุตรมากเกินไป บุตรจะเป็นคนที่มีลักษณะไม่ให้ความร่วมมือ ฟุ้งตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. บิดามารดาที่อำนางเหนือบุตร บุตรจะเป็นคนเจ้าระเบียบสุขภาพเรียบร้อย อยู่ในโอวาท สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดี ว่านอนสอนง่าย สงบเสงี่ยม ขาดความคิดริเริ่ม และการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจ
4. บิดามารดาที่ยอมจำนนต่อบุตร บุตรจะขาดความรับผิดชอบไม่อยู่ในโอวาท เห็นแก่ตัว ดื้อดึง และทำอะไรตามใจชอบ

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะความเป็นผู้นำ จากการวิจัยของวินิจ เกตุขำ (2515) และประณต เลิกสวาสดี (2516) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่แบบให้ความรักมาก ทำให้เด็กมีลักษณะของความเป็นผู้นำสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบให้

ความรักน้อย ซึ่งลักษณะของครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบให้ความรักจะเป็นครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน และการให้ความรักนี้จะต้องมีการควบคุมน้อย นอกจากนี้ จากการวิจัยของ บาลวิน (Baldwin, 1948: 127-136) ทำการศึกษาเด็กวัยก่อนเรียน พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีลักษณะของการเป็นผู้นำกลุ่ม

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและอารมณ์ของเด็กนั้น พบว่าลักษณะและบรรยากาศในการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะส่งผลโดยตรงต่ออารมณ์ของเด็ก ซึ่งตามแนวคิดของฟรอยด์ และอีริคสัน เชื่อว่าหากพ่อแม่ให้ความอบอุ่นและสนองตอบต่อความต้องการของเด็กในช่วงระยะต้นของชีวิตจะทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจและมีอารมณ์ที่ดีแจ่มใสได้ ซึ่งมิลเลอร์ (Miller. อ้างจาก Buss, 1961) เชื่อว่า ยิ่งแม่เข้มงวดกับลูกมากเท่าใด ลูกก็จะเกิดความหงุดหงิดและคับแค้นใจมากขึ้นเท่านั้น และถ้าเด็กมีความคับข้องใจมากขึ้นเพียงใด เด็กก็จะเกิดความก้าวร้าวมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ซึ่งจากงานวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ (2509) พบว่า การที่เด็กได้รับความรักและการบำรุงจากบิดามารดาไม่เพียงพอ จะทำให้เด็กมีอารมณ์อึดอัด มีความคิดจำกัดในวงแคบ ทำอะไรตามความอยากต่างๆ โดยขาดสติและความยั้งคิด และจากการวิจัยของ ทัดพงษ์ สุนทรพิพิธ (2517) ทำการศึกษาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พบว่า เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมไม่เหมาะสมทั้งสิ้น และส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ขาดการอบรมเด็กอย่างสม่ำเสมอ เด็กขาดความอบอุ่นและขาดความเข้าใจกันระหว่างครอบครัว รวมทั้งพ่อแม่เองก็มีพฤติกรรมขัดต่อสังคม นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ยังส่งผลต่อความก้าวร้าวของเด็กได้เช่นกัน ดังผลการวิจัยของ ประพันธ์ สุททवास (2519) พบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและแบบให้ความคุ้มครองเกินไปมีความก้าวร้าวไม่แตกต่างกัน โดยที่ได้รับการเลี้ยงดูทั้งสองแบบจะมีความก้าวร้าวสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และจากการวิจัยของ วิกรม กมลสุโกศล (2518) พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและแบบให้ความคุ้มครองเกินไปมีความวิตกกังวลสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและแบบให้ความคุ้มครองเกินไป (สมาน กำเนิด, 2520)

สนิท สมัครงการ (2519: 250) กล่าวว่า มนุษย์มีสภาพความเป็นเด็กอ่อนยาวนาน ย่อมต้องพึ่งพาอาศัยญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดในการอบรมเลี้ยงดู ครอบครัวจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการเสริมสร้างบุคลิกภาพของสมาชิกในสังคม ในเรื่องของวัฒนธรรมของการอบรม

เลี้ยงดูนั้น หมายรวมถึง วิธีการให้อาหารแก่เด็กอ่อน การให้เด็กอดนม (Weaning) การฝึกหัดเกี่ยวกับการขับถ่าย (Toilet training) การอบรมในเรื่องกิริยามารยาท และค่านิยมของครอบครัวที่ดีที่จำเป็นอย่างยิ่งในการอบรมบุตร เพื่อให้บุตรเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เพราะประสบการณ์ในวัยเด็กจากการที่พ่อแม่อบรมพ่่าสอนจะติดตัวยั่งยืนไปตลอด

ละม้าย ศรีทนต์ (2510: 41) กล่าวว่า คุณลักษณะที่สำคัญจะเกิดขึ้นในตัวมนุษย์ได้ ต้องอาศัยกระบวนการสังคมประกิตมากกว่าสิ่งอื่น ๆ โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครอง เพราะผลการวิจัยล้วนแสดงให้เห็นว่า ทักษะคติและคุณธรรมที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งยึดถือ ตลอดจนบุคลิกภาพโดยส่วนรวมของบุคคลผู้นั้นส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูทางบ้านและประสบการณ์ต่างๆ ที่บุคคลผู้นั้นได้รับตั้งแต่วัยทารกและวัยเด็กเล็ก แม้เมื่อเจริญวัยขึ้นบุคคลผู้นั้นจะมีประสบการณ์อื่นๆ เพิ่มขึ้นมากมาย ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะคติและคุณธรรมให้แก่บุคคลผู้นั้น แต่อย่างไรประสบการณ์เหล่านั้นก็หาได้มีอิทธิพลลึกซึ้งไปถึงประสบการณ์เดิม อันเป็นรากฐานที่สร้างมาแต่เยาว์วัยไม่

ประเวศ วะสี (2530: 4) กล่าวว่า การเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อมในวัยเด็กเล็กจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างทางสมองและพฤติกรรม ซึ่งจะมีผลต่อสติปัญญาและอารมณ์ของบุคคลไปชั่วชีวิต อาจกล่าวได้ว่า บุคคลจะมีลักษณะทางสร้างสรรค์หรือทำลาย เป็นคนที่มีความเยือกเย็น สุขุม หรือความเหว่ร้อนไร้เหตุผล ขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อมในวัยเด็กเล็กเป็นสำคัญ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า บุคคลจะชั่วหรือดีก็อยู่ที่ว่า วัยเด็กเล็กเขาเป็นอย่างไร ความแตกหักของสังคมขึ้นอยู่กับวัยเด็กเล็กนี้แหละ

ผลการวิจัยของ ปราณีต สุขอุดม (2514) ซึ่งเปรียบเทียบสังคมประกิต และบุคลิกภาพระหว่างคนไทยและคนจีน โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ เด็กเชื้อชาติไทย 30 คน เด็กเชื้อชาติจีน 30 คน รวมเป็นเด็กวัยรุ่นชาย 60 คน และบิดามารดาเด็กทั้งสองกลุ่มพบว่า

- บิดามารดาไทยฝึกความสัมฤทธิ์ผลให้แก่บุตร และคาดหวังในตัวบุตรมากกว่าบิดามารดาจีน
- บิดามารดาไทยเก็บความรู้สึก ส่วนบิดามารดาจีนอารมณ์ดีนั้เด่นง่าย

- บิดามารดาไทยและบุตรมีบุคลิกภาพไม่ตรีสัมพันธ์ ส่วนบิดามารดาจีนและบุตรมีน้อยกว่า
- บิดามารดาไทยให้รางวัลบุตรเสมอ ส่วนบิดามารดาจีนให้รางวัลน้อยกว่า
- บิดามารดาไทยลงโทษบุตรเสมอ ส่วนบิดามารดาจีนลงโทษน้อยกว่า

เมาเออร์ (Mowrer, 1985: 23) กล่าวถึง การเรียนรู้ทางภาษาของเด็กทารก ว่า เด็กจะเรียนรู้ทางภาษาได้ดีและมีประสิทธิภาพด้วยการเลียนเสียงจากผู้ดูแล ซึ่งมักจะพูดกับทารกด้วยภาษาผู้ใหญ่เสียงเป็นส่วนมาก และเมื่อเด็กเลียนเสียงผู้ใหญ่อย่างถูกต้องก็จะได้รับการเสริมแรง ซึ่งช่วยให้เด็กเลียนบ่อยขึ้นจนติดเป็นนิสัยที่จะออกเสียงนั้นได้เองในภายหลัง นอกจากนี้ การออกเสียงคล้ายคำพูดของผู้เลี้ยงดูยังทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจได้เองอีกด้วย ซึ่งผู้ใกล้ชิดที่จะให้เด็กเลียนเสียงได้มากที่สุด คือ พ่อแม่ การเอาใจใส่และการหมั่นพูดโต้ตอบกับเด็ก จะทำให้พัฒนาการทางภาษาดีขึ้น ซึ่งจากการวิจัยของ จินตนา สุทธิจินดา (2522) พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่แตกต่างกัน อาชีพ และการศึกษาของบิดามารดาที่แตกต่างกันจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก โดยเด็กชายจะมีสัดส่วนของ คำนามคำสรรพนามต่ำ แต่สัดส่วนของคำวิเศษณ์ คำกริยา และคำอื่น ๆ สูงกว่าเด็กชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จินตนา เนียมเปีย (2521) ได้ศึกษาพัฒนาการทางภาษาด้านจำนวนและความซับซ้อนของประโยคของเด็กวัยก่อนเรียน พบว่า ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะมีพัฒนาการทางภาษาดีกว่าฐานะระดับกลาง และระดับกลางจะดีกว่าระดับต่ำ นอกจากนี้ อาชีพและการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการทางภาษา ซึ่งเด็กวัยก่อนเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะมีพัฒนาการทางภาษาต่ำที่สุด โดยเด็กในเมืองพัฒนาการทางภาษาดีกว่าเด็กในชนบท

4) การอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนาการทางสังคม

จรรยา สุวรรณทัต และคนอื่นๆ (2529:76-81) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของปู่ ย่า ตา ยาย และบิดามารดา ที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก” กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสามช่วงอายุคนคือ เด็กก่อนวัยเรียน พ่อแม่ และปู่ย่าตายาย โดยมีครูประจำชั้นให้ข้อมูลเด็ก ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้วิธีการสุ่มโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร 5 โรงเรียน และต่างจังหวัด 4 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า บิดามารดาเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าจะอบรมเลี้ยงดูบุตร

อย่างไร เมื่อพิจารณาแล้ว ปู่ย่าตายาย และบิดามารดามีทัศนคติทางบวกในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก สอดคล้องกัน ปู่ย่าตายายที่มีถิ่นอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีทัศนคติในการอบรมเลี้ยงดูเด็กดีกว่าปู่ย่าตายายที่มีถิ่นอยู่ในต่างจังหวัด ซึ่งเช่นเดียวกับบิดามารดา ส่วนบิดามารดาที่มีการศึกษาปานกลาง มีทัศนคติดีกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาน้อย และบิดามารดาที่มีรายได้ปานกลางมีทัศนคติดีกว่าบิดามารดาที่มีรายได้ต่ำ

ฉวีวรรณ วรศรี (2521) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพี่เลี้ยงต่อการพัฒนาความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองของเด็กก่อนวัยเข้าโรงเรียน” จุดมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้เพื่อที่จะศึกษาถึงบทบาทภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ และปัญหาความต้องการของผู้เป็นพี่เลี้ยงในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเข้าเรียน เพื่อทราบถึงความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของเด็กวัยก่อนเข้าเรียน ซึ่งมีผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของผู้เป็นพี่เลี้ยงแทนผู้เป็นบิดามารดาซึ่งต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านทั้งคู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับกลางในปัจจุบัน วิธีการศึกษาในเรื่องนี้ได้ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างแบบสอบถามเป็น 2 ชุด ชุดแรกใช้สอบถามผู้เป็นพี่เลี้ยงที่ศูนย์บริการเลี้ยงเด็กกลางวัน ชุดที่ 2 ใช้กับผู้เป็นบิดามารดาของเด็กวัยก่อนเข้าเรียนโดยการสัมภาษณ์พี่เลี้ยง และให้ผู้ปกครองช่วยตอบแบบสอบถามถึงความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างธรรมดา (Systematic Random Sampling) ปัญหาที่พี่เลี้ยงประสบมากที่สุดในการเลี้ยงดูเด็กคือ ปัญหาเรื่องเด็กไม่ยอมรับประทานอาหาร และไม่ยอมนอนตามเวลาที่สมควร สิ่งพี่เลี้ยงส่วนมากต้องการคือ เครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก และพี่เลี้ยงต้องการให้บิดามารดา กำหนดหน้าที่ วิธีการในการเลี้ยงดูเด็กร่วมกับผู้เป็นพี่เลี้ยง พบว่าเด็กก่อนวัยเรียนมีความสามารถในหมวดการเข้าสังคมมากที่สุด และความสัมพันธ์ของการเลี้ยงดูของผู้เป็นพี่เลี้ยง กับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของเด็กมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ในหมวดของการรักษาความสะอาดและการแต่งกาย กับหมวดการรับประทานอาหาร ซึ่งหาได้จากค่าสัมประสิทธิ์แห่งสหสัมพันธ์ จะเห็นว่า การเลี้ยงดูของพี่เลี้ยงมีผลต่อการพัฒนาความสามารถของเด็กในการช่วยเหลือตนเอง

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็ก ซึ่งจากงานวิจัยของ มาลา วิภูวนานท์ (2515) ได้วิจัยเปรียบเทียบเด็กประถมปีที่หนึ่งในต่างจังหวัด และในกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้พึ่งตนเองมากจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมให้พึ่งตนเองน้อย แต่อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากการที่พ่อแม่ฝึกให้ลูก

พึ่งตนเองแล้ว การที่เด็กมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้นั้นย่อมขึ้นกับปัจจัยอีกหลายประการ เพราะจากการวิจัยของ มตุรส วีระกำแหง (2515) ได้เปรียบเทียบเด็กอนุบาลที่เป็นลูกไทยและลูกจีน พบว่า แม่ไทยฝึกให้ลูกพึ่งตนเองมากกว่าแม่จีนอย่างเห็นได้ชัด แต่ปรากฏว่าแม่จีนที่ฝึกให้ลูกพึ่งตนเองมากกับแม่ไทยที่ฝึกให้ลูกพึ่งตนเองปานกลางจะมีลูกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ส่วนแม่จีนที่ฝึกให้ลูกพึ่งตนเองน้อย และแม่ไทยที่ฝึกลูกพึ่งตนเองมากเกินไปและน้อยเกินไป มีลูกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำทั้งหมด นอกจากนี้ จากการวิจัยของ โรเซน และดีแอนดรา (Rosen & D'Andrede, 1995) พบว่า เด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน จะได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันในด้านอื่น ๆ อีกด้วย คือ การยกย่องชมเชยและการสนับสนุนเด็ก จะมีส่วนให้เด็กมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย จะมีส่วนทำให้เด็กมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ามีความสัมพันธ์แบบเผด็จการ และจากการวิจัยของ ดนัย งามมานะ (2518) พบว่า การที่พ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะทำให้เด็กมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำกว่าพ่อแม่ที่เลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เกินไป

การฝึกความเป็นอิสระโดยสนับสนุนให้เด็กพึ่งตนเองนั้น จะมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็กช่วงวัยก่อนเรียนเท่านั้น และจะลดความสำคัญลงโดยสิ้นเชิง เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งผลการวิจัยในต่างประเทศยืนยันว่า การที่มารดาฝึกให้ลูกมีความเป็นอิสระและพึ่งตนเองได้ การฝึกมากหรือน้อยเพียงใดนั้นไม่เกี่ยวโดยตรงกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมากเท่านั้น แต่การฝึกความเป็นอิสระในเด็กยังอายุน้อยเท่าใด เด็กนั้นจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมากเท่านั้น แต่เมื่อเด็กอายุมากกว่าแปดขวบขึ้นไปแล้ว พบผลการวิจัยว่า เด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน มิได้รับการฝึกความเป็นอิสระแตกต่างกันเท่าใดนัก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2519: 38-39) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของเพราพรรณ ประพิตรภา (2510) และปราณีต สุขอุดม (2514) พบผลในทำนองเดียวกันว่า วัยรุ่นที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับต่างกัน ได้รับการอบรมเลี้ยงดูไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก

ส่วนในด้านของความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น มอไร และวิลสัน (Morow & Willson, 1961: 501-510) พบว่าครอบครัวของเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะเป็นครอบครัวที่เกื้อหนุนเด็ก และประยุทธ์ วัชรประดิษฐ์ (2504) พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบคาดหวังเอาากับเด็กจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบให้ความรักและลงโทษ

5) การอบรมเลี้ยงดูกับภาวะโภชนาการ

การอบรมเลี้ยงดูนี้มีจุดมุ่งหมายหนึ่งที่จะเน้นในด้านของการเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะแสวงหาปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ให้แก่ลูกของตน แต่จากการสำรวจของคณะวางแผนเด็กระยะยาว พบว่า ในปี 2520 มีเด็กอยู่ในภาวะโรคขาดอาหารถึงร้อยละ 29 และสภาพการขาดอาหารของเด็กวัยก่อนเรียนจะมีแนวโน้มมากขึ้น สาเหตุของภาวะทุพโภชนาการอาจมาจากอาหารไม่เพียงพอ อันเป็นผลโดยตรงของความยากจน และการขาดความรู้เรื่องโภชนาการทำให้มีความเชื่อผิดๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2523: 15) ภาวะทุพโภชนาการนี้มีผลต่อการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายและสมอง มีผลทำให้พัฒนาการในสองด้านนี้ช้ากว่าปกติ จากการวิจัยพบว่า อิทธิพลที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนขึ้นอยู่กับความบกพร่องทางเศรษฐกิจ ขนาดของครอบครัว รวมทั้งความเชื่อในการบริโภค และนิสัยในการบริโภคของพ่อแม่ จะมีผลต่อปริมาณและคุณภาพของอาหารที่เด็กบริโภค (กัลยา นาคเพชร, 2521) ซึ่งการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิณี ชิดเชิดวงษ์ (2521) ซึ่งพบว่า ความแตกต่างกันในด้านการศึกษาของพ่อแม่ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความเชื่อในการบริโภค และการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ต่างกัน มีผลทำให้การเจริญเติบโตของเด็กต่างกันด้วย เนื่องจากเด็กมีนิสัยในการบริโภค และได้รับชนิดของอาหารที่บริโภคต่างกัน นอกจากนี้ ปิยวรรณ วิรัชชัย (2521) พบว่า ความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผลของมารดาในการเลี้ยงดูเด็ก จะมีความสัมพันธ์กับสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน กล่าวคือ เด็กที่มีมารดาที่มีความเชื่ออย่างมีเหตุผลจะมีสุขภาพดีกว่าเด็กที่มีมารดาที่มีความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผล

ภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนจะมีผลต่อพัฒนาการของสมองด้วย ซึ่งการวิจัยของ อุไรวรรณ หงษ์เหมือน (2521) พบว่า ภาวะโภชนาการที่แตกต่างกันจะทำให้เด็กมีเขาวนปัญญาแตกต่างกัน โดยเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาสูง จะมีภาวะโภชนาการที่ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจและการศึกษาดำ และดัชนีภาวะโภชนาการ โดยเฉพาะน้ำหนักและส่วนสูงจะมีความสัมพันธ์กับเขาวนปัญญาในทุกกลุ่มอายุ ซึ่งจากการศึกษาของ ออปเปอร์ (Oppen, 1971: 238) พบว่า เด็กไทยมีพัฒนาการด้านความคิดช้ากว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตกหนึ่งปี และโดยเฉพาะเด็กไทยในต่างจังหวัดจะมีพัฒนาการด้านความคิดช้ากว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตกถึงสองปี ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะครอบครัวไทย โดยเฉพาะครอบครัวในชนบทยังขาดความรู้ในด้านโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสม เด็กไทยในชนบทจึงได้รับการเลี้ยงดูในด้านอาหารไม่เหมาะสมมีผลทำให้การพัฒนาการ

ทางสมองต้องล่าช้ากว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งได้รับการเลี้ยงดูในด้านการโภชนาการที่เหมาะสมและถูกต้องดีกว่าไทย

6) การอบรมเลี้ยงดูกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ผลการวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศ ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและการให้เหตุผลทางจริยธรรม ดังเช่น งานวิจัยของซาตทแมนด์ (Saadatmand, 1972: 2796-B) ฮาน และแลงเจอร์ (Hann & Langer, 1976: 1204-1206) พบว่า จริยธรรมของพ่อแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรมของลูก ส่วน ปีเตอร์ (Peterson, 1976: 6793-A) พบว่า อิทธิพลของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกมีผลต่อจริยธรรมของลูก คือ ถ้าพ่อแม่ให้การสนับสนุนแก่ลูกสูง ใช้อำนาจปานกลาง ให้คำแนะนำสูง เด็กจะพัฒนาการทางจริยธรรมสูง

จากการศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทย ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม (2520: 131) พบว่า การเลี้ยงดูแบบรักมากและให้เหตุผลมากมีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตและแบบควบคุม และผลการวิจัยของ เดช วิโย (2522) พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงที่สุด และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วิเชียร ทองนุช (2521) พบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และจากงานวิจัยของ ทิพวรรณ กิติวิบูลย์ (2522) พบความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับการพัฒนาการของการตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยศึกษากับเด็กวัยก่อนเรียน และมารดาของเด็ก พบว่า เด็กที่มีมารดาอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและในขณะเดียวกันก็อบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก จะมีคะแนนของการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มีลักษณะผสมที่ตรงกันข้าม ซึ่งสอดคล้องกับทิพย์สุดา นิลสินธพ (2523) พบว่า จริยธรรมของเด็กวัยก่อนเรียนมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู และเด็กวัยก่อนเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกัน

บทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่

1. บทบาทของพ่อแม่ตามหลักของศาสนาพุทธ

หลักของศาสนาพุทธได้ยกย่องพ่อแม่ว่าเป็นพรหมของลูก เป็นอาจารย์คนแรกของลูก และเป็นอรหันต์ของลูก เพราะพ่อแม่เป็นผู้ที่ให้ชีวิต เลี้ยงลูก ให้การศึกษา ให้เป็นคนดี และในระเบียบปฏิบัติของชาวพุทธได้กำหนดให้พ่อแม่เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตให้แก่ลูก พร้อมทั้งจะยกย่องสรรเสริญลูกผู้ทำดี และให้อภัยในความผิดพลาดของลูก ในเมื่อลูกสำนึกผิดแล้ว หากชาวพุทธได้ปฏิบัติเช่นนี้ เยาวชนของชาติจะเป็นเด็กดี และไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม (พระราชสุทโธวที, 2518: 15) การยกย่องให้พ่อแม่เป็นพรหมของลูกนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เป็นพ่อแม่มีความสำคัญต่อลูก ในฐานะที่ต้องปกป้องคุ้มครองลูก ซึ่งคุณธรรมของผู้เป็นพรหม ได้แก่ พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย (1) ความเมตตา ความรักปรารถนาให้ลูกมีความสุข (2) ความกรุณา ความสงสารเมื่อลูกมีความทุกข์ (3) มุทิตา ยกย่องยินดีและส่งเสริมให้กำลังใจลูกที่ประพฤติดี และ (4) อุเบกขา วางตนเป็นกลาง อบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความยุติธรรม ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ควรเป็นเหมือนจริยธรรมประจำของผู้ที่เป็นพ่อแม่ นอกจากนี้ ในหลักของฆราวาสธรรมและทิศธรรม ได้กำหนดให้เห็นถึงหน้าที่และบทบาทที่พ่อแม่พึงปฏิบัติต่อลูกไว้ในทิศหก โดยกล่าวถึงปัจฉิมทิศอันเป็นทิศเบื้องหลัง ได้กำหนดแนวปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับหน้าที่ที่พ่อแม่พึงปฏิบัติต่อบุตรห้าประการคือ ห้ามลูกไม่ให้ทำชั่ว ให้ลูกตั้งอยู่ในความดี สนับสนุนให้ลูกศึกษาศิลปวิทยา หากคู่ที่สมควรให้ และมอบทรัพย์ให้ในเวลาอันควร (สมเด็จพระญาณสังวร 2516 : 51)

2. บทบาทของพ่อแม่ตามหลักของกฎหมาย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 บัญญัติไว้ว่าบิดามารดา จำต้องอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ (0-20 ปี) และบิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

3. บทบาทของพ่อแม่ตามหลักสังคมวิทยา

แม้ว่ารูปแบบของการแต่งงานและครอบครัวในแต่ละสังคมจะมีลักษณะแตกต่างกันอยู่ก็ตาม แต่ครอบครัวโดยทั่วไปจะมีหน้าที่ขึ้นพื้นฐานคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะบทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่โดยส่วนใหญ่ จะได้รับการกำหนดไว้และสั่งสอนให้ปฏิบัติสืบต่อกันมาดังนี้ คือ

3.1 พ่อแม่ควรทำหน้าที่ดูแลและฝึกหัดเด็กเป็นระยะเวลาตามวัยต่างๆ เช่น วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น จนกว่าเด็กจะพึ่งพาตนเองได้ ในการดูแลเด็กนั้นนอกจากพ่อแม่จะให้ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยแก่เด็กแล้ว จะต้องคอยปกป้องอันตรายต่างๆ ให้แก่เด็กอีกด้วย ส่วนการฝึกหัดเด็กนั้น พ่อแม่จะทำหน้าที่เบื้องต้นในการฝึกหัดเด็กให้รู้จักมีความคิด และการกระทำที่เหมาะสม

3.2 พ่อแม่มีหน้าที่ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก เพื่อที่จะจัดเตรียมให้เด็ก มีความสามารถที่จะเป็นพ่อแม่ที่ดีในอนาคตได้ด้วย

3.3 พ่อแม่มีบทบาทที่จะต้องให้การศึกษาและส่งเสริมพัฒนาการแก่ลูกของตน และพ่อแม่ควรเข้าไปในกระบวนการในการเจริญเติบโตและพัฒนาการของลูก และมีส่วนรับผิดชอบลูกให้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ (Grotberg ใน Doxiadis 1979 : 211)

จากบทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่อ้างกล่าวข้างต้น ทั้งที่เป็นบทบาททางพุทธ ศาสนา ทางกฎหมาย และทางสังคม ล้วนแต่ให้ความสำคัญแก่พ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกของตนเองทั้งสิ้น ซึ่งบทบาทดังกล่าวสามารถนำมาสรุปดังนี้คือ

(1) บทบาทในการเลี้ยงดู เป็นบทบาทที่สนองความต้องการทางด้านร่างกาย แก่ลูกของตน ในด้านของการโภชนาการที่ดี มีที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การรักษาอนามัย การ ป้องกันโรค และการปกป้องกันอันตรายต่างๆ ซึ่งบทบาทนี้จะมีผลทำให้เด็กมีสุขภาพอนามัยที่ สมบูรณ์

(2) บทบาทในการสั่งสอนอบรม เป็นบทบาทที่พ่อแม่ทำหน้าที่เสมือนครูของ ลูกในการให้ความรู้พื้นฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน การอบรมสั่งสอนด้าน จริยธรรม และการปฏิบัติของพ่อแม่ให้เป็นแบบอย่างที่ดีของลูก ซึ่งบทบาทนี้จะมีผลในการ ปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก

งานวิจัยของลาวิก-กูดเดอร์ในการศึกษาถึงซิมแพนซี กล่าวคือ

ความสัมพันธ์ระหว่างแม่และทารกใกล้ชิดมาก แม่และลูกๆ จะเดินทางไปด้วยกันแม้ ว่าลูกๆ จะโตเต็มที่แล้ว ดอนแรกๆ ทารกจะอยู่ใต้อกแม่ แม่จะกอดและอุ้มไว้ ต่อมาทารกจะ ซึ่หลังแม่ และเมื่อโตขึ้นจะไกลจากแม่ ตัวแม่มักเล่นกับลูกๆ ซึ่งมักเล่นกันรุ่นเดียวกันและรุ่น ผู้ใหญ่เหมือนแม่คน ตัวแม่จะต่างกันไปในความอดทนและความสามารถ ดังเช่นที่ ลาวิก- กูดเดอร์ เขียนไว้ว่า "ตัวแม่จะช่วยลูกเมื่อทารกค้นหาหัวนม โฟลจะช่วยลูกให้ดูดนมได้ง่ายเข้า แม้ทารกอายุ 6 เดือนแล้วยังช่วยต่อไป ซึ่งตรงกันข้ามกับตัวแม่อีกตัวที่อุ้มทารกสูงไป ทำให้ ทารกหาหัวนมไม่เจอ เมื่ออยากจะลูกไปจะไปโดยไม่รอให้ลูกกินนมให้เสร็จก่อน ทารกจะ

พยายามดูดนมให้นานที่สุด แต่ดูดได้ครั้งละไม่นานกว่า 3 นาที เพราะแม่รำคาญ และจะทดแทนด้วยการดูดบ่อยครั้งขึ้น” หลังจากชิมแพนซีเลิกซึ่หลังแม่แล้วพวกมันจะสมาคมกับเพื่อนที่อายุรุ่นเดียวกันบ่อยกว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแม่ของมัน พอถึงวัยหนุ่มสาวการเล่นสำคัญน้อยลง แล้วมันจะเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ต่อมา (งามพิศ สัตย์สงวน, 2539: 62)

จากบทความเรื่อง ภาวะวิกฤติของชีวิตเด็กไทย: ปัญหาที่ยังไม่สายเกินแก้ ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการพัฒนาการศึกษา อบรม และเลี้ยงดูเด็ก พ.ศ. 2535 กล่าวว่่า

ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวประการหนึ่งได้แก่ การขาดการเตรียมตัวของผู้ที่จะเป็นพ่อแม่ กล่าวคือ การที่คู่สมรสหรือหนุ่มสาวในวัยที่จะออกเรือนขาดการเตรียมตัวที่ดีก่อนที่จะรับบทบาทพ่อแม่ ทั้งในด้านพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ การตระหนักในความรับผิดชอบในฐานะพ่อแม่ พ่อแม่จำนวนมากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลเด็กทางโภชนาการ การดูแลสุขภาพใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม เช่น มีการใช้อำนาจมากกว่าเหตุผล มีการปกป้องเด็กมากเกินไป มีการเร่งรัดหรือละเลยเด็กทางสติปัญญา เป็นต้น

นอกจากนี้ความเสื่อมถอยของบทบาทครอบครัวยังมีผลมาจากสภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากพ่อแม่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ต้องออกทำงานนอกบ้านจึงมีเวลาอยู่กับครอบครัวน้อยลง ประกอบกับความกดดันทางเศรษฐกิจเป็นเหตุให้พ่อแม่มีสภาพจิตที่เสื่อมลง ขาดความอดทนและการแสดงออกถึงความเอื้ออาทร อันเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งของการทะเลาะวิวาทและความแตกแยกในครอบครัว ดัชนีที่ชี้ถึงสภาพปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ดังกล่าวได้แก่ จำนวนการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้นโดยในปี พ.ศ.2539 ในเขตกรุงเทพมหานครมีผู้หย่าร้าง 10,039 คู่ ในปี พ.ศ.2540 มีผู้หย่าร้าง 10,990 คู่ สำหรับผู้หย่าร้างทั่วประเทศ ในปี พ.ศ.2539 จำนวน 56,718 คู่ และในปี พ.ศ. 2540 จำนวน 62,379 คู่ (สำนักบริหารการทะเบียน, 2539, 2540)

งานวิจัยของ สุนน อมรวิวัฒน์ ทิศนา แชมมณี วารี ธีรจิตร และ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2534) ในการวิจัยเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย กล่าวสรุปว่า

การพัฒนาคุณภาพของประชากรมีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กซึ่งมีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี เพราะเป็นการวางรากฐานการพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และบุคลิกภาพ ศาสตราจารย์สุนน อมรวิวัฒน์ รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แชมมณี รองศาสตราจารย์วารี ธีรจิตร และอาจารย์อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร จาก “หน่วยปฏิบัติการวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย” ภาควิชาปฐมวัยศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย เพื่อศึกษาลักษณะของวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย ในหมู่บ้านชนบททั้ง 4 ภาคของประเทศไทย (มีหมู่บ้านทักษิณ อาคเนย์ สุวรรณภูมิและพายัพ) วิจัยในเดือนตุลาคม 2530-พฤษภาคม 2532 เพื่อวิเคราะห์การเรียนรู้ของเด็กทั้งในพัฒนาการทางกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบสำหรับการศึกษาปฐมวัยที่มีลักษณะเหมาะสมกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา ผู้วิจัยหลัก 4 ท่าน ต้องปฏิบัติราชการประจำ ไม่สามารถไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้านตลอดเวลา 8 เดือนได้ ผู้วิจัยจึงใช้ตัวแทนคือผู้วิจัยภาคสนาม ไปอยู่ในหมู่บ้าน จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน มีผู้ประสานงานในท้องถิ่นหมู่บ้านละ 1 คน ผู้วิจัยออกสำรวจและนิเทศการบันทึกข้อมูลประจำ ตลอดจนมีการวิเคราะห์อภิปรายข้อมูลร่วมกัน ระหว่างผู้วิจัยหลักและผู้วิจัยภาคสนามอย่างสม่ำเสมอ

การศึกษาเชิงมานุษยวิทยา หมายถึง การศึกษาที่ใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา กล่าวคือการเข้าไปศึกษากลุ่มทางสังคมและวัฒนธรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ในชุมชนนั้นเป็นเวลานานพอที่จะเข้าไปบริบทของพฤติกรรมของสังคมต่างๆ ที่ต้องการศึกษา แล้วรายงานโดยละเอียดถึงพฤติกรรม ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ ตลอดจนค่านิยม อันเป็นผลมาจากพฤติกรรมของคนในกลุ่มนั้นๆ (เบญจา ยอดดำเนิน แอ็ดติ๊ก และคณะ, 2531)

ผลการวิจัยพบว่า 1.การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางกายในหมู่บ้านที่ศึกษาทั้ง 4 หมู่บ้าน พบว่า เด็กได้รับสารอาหารพอเพียงกับที่ร่างกายต้องการมีภาวะโภชนาการดี และมีการเจริญเติบโตที่เหมาะสมตามวัย ไม่ปรากฏว่าเด็กขาดโปรตีนและพลังงาน การเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กเป็นไปตามธรรมชาติ เท่าที่พบเด็กป่วยมี 1 ราย เป็นโรคมาลาเรีย ในเรื่องการขับถ่าย เด็กถ่ายบริเวณบ้าน บริเวณป่าละเมาะใกล้บ้าน ถ่ายลงน้ำ บนพื้นดิน ผู้ใหญ่ชุดหุ้มให้ถ่าย ยกเว้นหมู่บ้านพายัพเด็กถ่ายในห้องส้วมเพราะมีทุกบ้าน นอกจากนี้ในหมู่บ้านชนบททั้ง 4 ได้ปล่อยให้เด็กช่วยเหลือตัวเองให้มากที่สุดในทุกเรื่อง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมด้านทักษะต่างๆ แล้วยังเป็นการให้การศึกษาอีกทางหนึ่ง ประการที่ 2 การ อบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กอาจส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก ซึ่งมี 2 ลักษณะคือสภาพแวดล้อมภายในบ้าน เช่น เครื่องเรือน ของใช้ในครัวเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ พาหนะ ของเล่นเด็ก และเบ็ดเตล็ด ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกบ้าน คือ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และสภาพชุมชนของหมู่บ้าน แล้วยังมีสิ่งก่อสร้างและสถานที่สำคัญๆ ในชุมชน นอกจากนี้การเรียนรู้ของ

เด็กในการช่วยตัวเองและในการทำงาน ก็นับว่าช่วยพัฒนาการทางสติปัญญา เช่น ดูแลตนในด้านร่างกาย การดูแลตนเองในด้านการกินช่วยหยิบของ ไปซื้อของ ช่วยปิดกวาดดูบ้าน ช่วยเลี้ยงน้อง เป็นต้น ประการที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม ในบางสถานการณ์พ่อแม่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องเพียงส่งเสริมหรือขัดขวางการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการที่เกิดขึ้นอย่างไม่ชัดเจน ในบางสถานการณ์อิทธิพลของพ่อแม่จะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กได้เกิดทางพัฒนามากกว่าสถานการณ์อื่นๆ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด จะเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสอนของพ่อแม่ค่อยๆ ซึมซับไปสู่เด็ก ประการสุดท้าย การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมและคุณธรรม จากการสังเกตหมู่บ้านต่างๆ พบว่าการจัดสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เด็กเกิดภาพเรียนรู้ เช่น การมีหิ้งพระ ภาพพระสงฆ์ ภาพปู่ตา การตักบาตร การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การฝึกอบรมมรรยาท และการปลูกฝังค่านิยม เช่น ความเชื่อฟัง การเคารพผู้ใหญ่ การรู้จักกาลเทศะ เมื่อใดควรทำการประหยัด ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

การวิจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กดังกล่าวเป็นการใช้วิธีเชิงมานุษยวิทยา คือมีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าไปคลุกคลีกับชาวบ้าน ร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key Informant) ทำให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างมาก ซึ่งมี 4 ด้าน ที่สำคัญคือ การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางกาย การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม และการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมและคุณธรรม

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

- 1) สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวอเมริกัน
- 2) การอบรมเลี้ยงดูด้านพัฒนาร่างกาย
- 3) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การให้รางวัลและการลงโทษที่มีผลต่อสุขอนามัย
- 4) การอบรมเลี้ยงดูกับทัศนคติในการปกป้องเด็กหรือทอดทิ้งเด็ก
- 5) การอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวกับสุขภาพ
- 6) การอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวกับการเจริญของอวัยวะ
- 7) การอบรมเลี้ยงดูของมารดาจีนในอเมริกา

1) สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวอเมริกัน

งานวิจัยทางมานุษยวิทยาของ รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน (2542: 185-194) ในการวิจัยเรื่อง สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัว: กรณีสหรัฐอเมริกา กล่าวสรุปว่า

ผู้เขียนเลือกชุมชนเพลนวิลล์ บริเวณโอซากของรัฐมิสซูรี ซึ่งเป็นเขตวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก โดยทำวิจัยเรื่อง สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวอเมริกัน ในชุมชนเพลนวิลล์ มีจุดประสงค์สองประการคือ 1) เป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบวงจรชีวิตครอบครัวของสตรีชนบทในช่วงชีวิตต่างๆ กัน โดยเน้นถึงสถานภาพและบทบาทของสตรีในชีวิตสมรสและการเปลี่ยนแปลงของสถานภาพและบทบาทเหล่านั้น 2) เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อสถานภาพและบทบาทของสตรีตัวอย่าง

แนวทางที่ใช้ศึกษาสถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวในชุมชนเพลนวิลล์ คือ แนวทางศึกษาครอบครัวเชิงพัฒนาการ (Developmental Approach) ซึ่งเป็นแนวทางศึกษาครอบครัวเชิงวิวัฒนาการทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอันเป็นการวิจัยสถาบันครอบครัวระดับจุลภาคกล่าวคือ ครอบครัวคือหน่วยของสังคมกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะเป็นกลุ่มทางสังคมขนาดเล็กมีสมาชิก 4-5 คน ประกอบด้วยบิดา มารดา และบุตรธิดาเท่านั้น เป็นการศึกษาครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเป็นอยู่ในสหรัฐอเมริกา

ผู้เขียนใช้กรอบแนวคิดสำคัญที่สุด 2 อย่าง ในการศึกษาสถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวคือ “ขั้นตอนวงจรชีวิตในครอบครัว” และ “สถานภาพและบทบาทของสตรี”

ขั้นตอนวงจรชีวิตครอบครัว 5 ขั้นตอน

1. ขั้นตอนที่ 1: การเกี่ยวพาราสี (การหาคู่)
2. ขั้นตอนที่ 2: การเป็นภรรยา
3. ขั้นตอนที่ 3: การเป็นมารดา
4. ขั้นตอนที่ 4: รังที่ว่างเปล่า
5. ขั้นตอนที่ 5: การเป็นหม้าย

สถานภาพและบทบาทของสตรี

1. สถานภาพและบทบาทของคู่หมั้น
2. สถานภาพและบทบาทของภรรยา
3. สถานภาพและบทบาทของลูกสะใภ้
4. สถานภาพและบทบาทของน้องหรือพี่สะใภ้

5. สถานภาพและบทบาทของมารดา
6. สถานภาพและบทบาทของแม่ยาย
7. สถานภาพและบทบาทของยาย
8. สถานภาพและบทบาทของทวด
9. สถานภาพและบทบาทของแม่หม้าย

ในจำนวนสถานภาพและบทบาทดังกล่าวผู้เขียนเน้นศึกษาสถานภาพและบทบาทของภริยา มารดา ยาย และทวด มากที่สุด

ผลของการวิจัย

ในจุดประสงค์แรกเป็นการกล่าวถึงวงจรชีวิตครอบครัวของสตรีชนบท ซึ่งแบ่งเป็น 2 ข้อ

1. วงจรครอบครัวของสตรีตัวอย่างสองกลุ่ม

งานวิจัยนี้เปรียบเทียบวงจรครอบครัวของสตรีตัวอย่างสองกลุ่มที่ต่างวัยกันคือ สตรีรุ่นที่อ่อนกว่า มีอายุระหว่าง 60-75 ปี และสตรีรุ่นที่แก่กว่ามีอายุระหว่าง 76-91 ปี วงจรครอบครัวของสตรีเหล่านี้แบ่งออกเป็นผู้ใหญ่และบทบาทคือ 1) การหาคู่ ศึกษาถึงการเปลี่ยนสภาพจากวัยเด็กเป็นผู้ใหญ่ และบทบาทของคู่หมั้น 2) การเป็นภรรยา ศึกษาถึงบทบาทของภรรยาในตอนแรกของชีวิตสมรสก่อนที่จะมีบุตร 3) การเป็นมารดา ศึกษาถึงบทบาทของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรจนเป็นผู้ใหญ่ 4) รั้งที่ว่างเปล่า ศึกษาถึงบทบาทของภรรยาในช่วงหลังของชีวิตสมรส 5) การเป็นหม้าย ศึกษาชีวิตของสตรีเหล่านี้ ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการอยู่ในบ้านของตนเอง นอกจากสุขภาพไม่ดีก็จะไปอาศัยลูกหลานหรืออยู่บ้านคนชรา แม้ว่าจะอยู่ในสถานภาพยายหรือทวดแล้ว และสูญเสียบทบาทภรรยาไป จึงยังคงรักษาบทบาทมารดาไว้อย่างเหนียวแน่น

2. วงจรครอบครัวของสตรีทุกรุ่น

ผู้เขียนได้เปรียบเทียบบรรพบุรุษของสตรีตัวอย่างกับสตรีตัวอย่างดังนี้ บรรพบุรุษของสตรีตัวอย่างแบ่งออกเป็น 4 รุ่น คือ ผู้ที่เกิดระหว่าง ค.ศ.1822-1837 เป็นรุ่นที่ 1 ผู้ที่เกิดระหว่าง 1838-1853 เป็นรุ่นที่ 2 ผู้ที่เกิดระหว่าง 1854-1869 เป็นรุ่นที่ 3 ผู้ที่เกิดระหว่าง 1870-1885 เป็นรุ่นที่ 4 ส่วนสตรีตัวอย่างแบ่งออกเป็นสองรุ่น ผู้ที่เกิดระหว่าง 1886-1901 เป็นรุ่นที่ 5 และผู้ที่เกิดระหว่าง 1905-1917 เป็นรุ่นที่ 6

จะเห็นได้ว่าสตรีตัวอย่างรุ่นที่ 5 (เกิด ค.ศ.1886-1901) แต่งงานที่หลังสตรีรุ่นที่ 6 (เกิด ค.ศ.1902-1917) โดยสตรีรุ่นที่ 5 แต่งงานเมื่ออายุเฉลี่ย 20.42 ปี ส่วนรุ่นที่ 6 แต่งงานเมื่ออายุเฉลี่ย 18.45 ปี รุ่นแรกมีลูกภายในเวลาเฉลี่ย 1.60 ปี ส่วนรุ่นหลังมีลูกใน

เวลาเฉลี่ย 2.90 ปี เพราะรุ่นหลังใช้วิธีคุมกำเนิด ดังนั้นสตรีรุ่นแรกจึงมีลูกคนแรกก่อน มีลูกมากกว่า และเป็นยายทวดก่อนสตรีรุ่นหลัง

ถ้าจะเปรียบเทียบสตรีตัวอย่างสองรุ่นกับบรรพบุรุษสตรีตัวอย่างสี่รุ่น จะพบว่า สตรีตัวอย่างมีลูกน้อยกว่า มีลูกคนสุดท้ายเร็วกว่า มีช่วงชีวิตการเป็นมารดาสั้นกว่า และแต่งงานนานกว่าบรรพบุรุษทั้งสี่รุ่นมาก

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและผลกระทบที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของสตรีตัวอย่าง

ในจุดประสงค์ที่สองคือ การวิจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเพลนวิลล์

ชุมชนเพลนวิลล์เป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่งของสหรัฐอเมริกา มีอายุเกือบ 150 ปี ช่วงก่อน ค.ศ.1866-1900 ประชาชนเป็นชาวนาที่ยากจน เพาะปลูกแบบเก่า แต่ก็เลี้ยงตัวเองได้ เป็นชุมชนปิดไม่มีการติดต่อกับโลกภายนอก สตรีต้องต่อสู้กับโรคภัยและภัยต่างๆ จึงมีอายุสั้นมาก สตรีส่วนใหญ่ใช้ชีวิตในการคลอดลูกและเลี้ยงดูลูกๆ หลังจากช่วงนั้นความเป็นอยู่ดีขึ้น การควบคุมโรคภัยได้ผลขึ้น สตรีอายุยืนขึ้น มีการคมนาคม การสื่อสารมากขึ้น สตรีใช้ชีวิตสมรสอยู่กับสามีหลังจากลูกๆ แต่งงานหมดแล้ว ทำให้บทบาทภรรยาเด่นชัดกว่าบทบาทมารดา

ในการเปรียบเทียบบทบาทชีวิตสมรสของสตรีในยุคต่างๆ ผู้เขียนพบว่าบทบาทมารดานั้นสำคัญที่สุดในชีวิตสมรสของบรรพบุรุษสตรีตัวอย่าง กล่าวคือหน้าที่แม่ลูกสำคัญกว่าหน้าที่สามีภรรยา สตรีมักมีอายุสั้นและตายก่อนสามี แม้ตายก่อนลูกคนสุดท้ายก็จะแต่งงานก็มี ในระยะต่อมาสตรีมีอายุยืนกว่าสามี อยู่ด้วยกันจนลูกคนสุดท้ายแต่งงาน ทำให้แลเห็นเด่นชัดว่าบทบาทของภรรยามีความสำคัญมาก

2) การอบรมเลี้ยงดูด้านพัฒนาร่างกาย

คาร์ปินอส (Karpinos อ้างจาก Breckenricge, 1966: 171) พบว่าเด็กจะมีความแตกต่างในด้านความสูง และน้ำหนักระหว่างกัน และเช่นเดียวกับเมอร์ดิท (Meredith) ที่พบว่าเด็กผิวขาว ที่มีบิดามารดามีอาชีพด้านวิชาชีพในระดับบริหารจะมีสูงสูงกว่าเด็กที่บิดามารดาทำงานในระดับแรงงาน หรือระดับต่ำกว่าประมาณ 1 นิ้ว และมีน้ำหนักหนักกว่าประมาณ 3 ปอนด์ เมอร์ดิท ให้ความเห็นว่าความแตกต่างนี้เนื่องมาจากองค์ประกอบหลาย

ประการ เช่น อาหาร ภาวะความเป็นอยู่ในบ้าน งานอาชีพ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของบิดามารดาต่อเด็ก

3) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การให้รางวัลและการลงโทษที่มีผลต่อสุขอนามัย แพรทท์ (Pratt, 1973: 62-69) ศึกษาความสัมพันธ์ของวิธีการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา 3 แบบคือ วิธีการเลี้ยงดูแบบควบคุม การให้รางวัล และการลงโทษ และการเลี้ยงดูแบบให้เหตุผลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของเด็ก โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ การเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา จำนวน 510 ครอบครัว และสัมภาษณ์เด็กอายุ 9-13 ปี ในครอบครัวดังกล่าวเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสุขภาพอนามัยของเด็กในเรื่อง

- การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพของฟัน
- นิสัยในการนอน
- นิสัยเกี่ยวกับการออกกำลังกาย
- การปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคนิสัย
- การขับถ่าย
- การสูบบุหรี่

ผลปรากฏว่า

- การใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในระดับสูงกับการปฏิบัติด้านอนามัยของเด็ก ในเรื่องการขับถ่าย การดูแลรักษาฟัน และความสะอาดของร่างกาย แต่การใช้เหตุผลไม่มีนัยสำคัญกับการออกกำลังกาย อาหาร การสูบบุหรี่ และนิสัยเกี่ยวกับการนอน

- การให้รางวัลและการลงโทษ พบว่ารางวัลมีผลต่อการปฏิบัติด้านอนามัยมากกว่าการลงโทษ และการลงโทษไม่มีนัยสำคัญเกี่ยวกับนิสัยด้านอนามัยของเด็ก ยกเว้นนิสัยเกี่ยวกับการนอนที่ว่าถ้าใช้การลงโทษเล็กน้อย จะมีผลระดับสูงเกี่ยวกับนิสัยในการนอน

- การใช้การควบคุมในระดับสูง จะมีผลมากในด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยเกือบทุกด้านยกเว้นในเรื่องอาหาร

ผลที่ได้นี้แสดงว่าวิธีการเลี้ยงดูทั้ง 3 แบบ มีผลต่อสุขภาพอนามัยของเด็ก และการลงโทษให้ผลต่อการปฏิบัติด้านอนามัยน้อยที่สุด

ฮาร์วิกเฮอร์ส (Harvighurst อ้างจาก Hurlock, 1956: 484-488) ก็ได้รายงานไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบเข้มงวด ใช้อำนาจกับเด็ก (authoritarian) จะมีผลทำให้เด็กเป็นโรคประสาท และเจ็บป่วยมากกว่าการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

4) การอบรมเลี้ยงดูกับทัศนคติในการปกป้องเด็กหรือทอดทิ้งเด็ก

เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กนี้ โคห์เลอร์ (Kohler, 1975: 225-233) กล่าวว่าในการเลี้ยงดูเด็กนั้น เด็กต้องตอบสนองต่อทัศนคติต่างๆ ของบิดามารดา จากการศึกษาพบว่า บิดามารดาพยายามปรับการเลี้ยงดูให้เข้ากับทักษะและการรับรู้ของเด็ก แต่การปรับการเลี้ยงดูนั้นบางครั้งอาจเป็นไปโดยไม่รู้ตัวก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจของบิดามารดาเป็นสำคัญ ดังนั้นความแปรปรวนต่างๆ ของพฤติกรรมในวัยเด็กจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อม หรือบิดามารดาเป็นสำคัญ และสุขภาพอนามัยของเด็กก็เป็นผลสำคัญประการหนึ่งอันเนื่องมาจากขบวนการต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดู บิดามารดาที่มีทัศนคติในด้านการปกป้องคุ้มครองมากเกินไป หรือทอดทิ้งเด็กจะมีผลทำให้เด็กเกิดการเจ็บป่วยเรื้อรังทั้งทางร่างกาย และระบบประสาทได้

ผลการศึกษาของ โคห์เลอร์ ซึ่งศึกษาในเด็กอายุ 4 ขวบ จำนวน 2,447 คน ของเมือง ลัน ประเทศสแกนดิเนเวีย ในปี 1968-1969 โดยใช้แบบสอบถามมารดาเด็กเกี่ยวกับปัญหาการเลี้ยงดูเด็ก และพฤติกรรมของเด็ก พบว่า มารดาที่มีเด็กป่วยด้วยโรคทางระบบประสาทจะมีความยุ่งยากในการฝึกช้บถ่าย และรู้สึกว่ามี ความยุ่งยากในการเลี้ยงดูเด็กมาก มารดาดังกล่าวนี้อาจใช้ทั้งคำชมเชยและการลงโทษเด็กเหล่านี้บ่อย รวมทั้งเด็กที่มีปัญหาเรื่องฟัน และสายตาด้วย

5) การอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวกับสุขภาพ

นอกจากนี้ โคเบอร์น และ โป๊ป (Coburn and Pope, 1974: 67-77) ได้ศึกษาโดยสำรวจคนงานชาย ในเมืองวิคตอเรียของรัฐโคลัมเบีย จำนวน 1,143 คน เกี่ยวกับการปฏิบัติในด้านการป้องกันการเจ็บป่วย ได้แก่ การไปพบแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพ การรับการฉีดยาป้องกันโรค ขนาดของครอบครัว และการดูแลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของเด็ก ผลปรากฏว่ารายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการตรวจสุขภาพอนามัย และการรับการฉีดยาป้องกันโรคของบุคคลในครอบครัวและเด็ก

6) การอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวกับการเจริญของอวัยวะ

การศึกษาของ วิลเลียม และ สก็อต (William and Scott อ้างจาก ชูจิต พิทักษ์ผล, 2505: 7) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบการเจริญของอวัยวะที่ใช้ในการเคลื่อนไหวของเด็ก นิโกรที่อยู่ในครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจต่างๆ กัน 2 พวก พวกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีอัตราเฉลี่ยของความเจริญทางการเคลื่อนไหวสูงกว่า และพบว่าความเจริญด้านนี้เกี่ยวข้องกับท่าที่ที่ผ่อนคลายในบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผ่อนคลายในเรื่องการให้อาหาร การขับถ่าย วินัย และความเป็นอิสระในด้านอื่นๆ ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีทั่วๆ ไป มารดามักเข้มงวดในกิจวัตรประจำวัน เข้มงวดในเรื่องการเข้าสังคม และการออกสู่ภายนอก พบว่า การเลี้ยงดูแบบนี้มีความสัมพันธ์กับความเจริญของอวัยวะเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวน้อย

อีกผู้หนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ จอห์นสัน (Johnson, 1955: 5-8) พบว่า บิดามารดาที่มีทัศนคติในด้านความสะอาด และใช้ชีวิตในครอบครัวแบบยึดหยุ่น จะทำให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อความเจ็บป่วย และมักเป็นเด็กปกติไม่ค่อยเจ็บป่วย ซึ่งต่างจากเด็กที่บิดามารดามักตีเตือน และว่ากล่าว

7) การอบรมเลี้ยงดูของมารดาจีนในอเมริกา

ในปี ค.ศ.1967 ริชาร์ด ที. ซอลเลนเบอร์เกอร์ (Richard T. Sollenberger, 1968: 13-23) ได้ศึกษาสังคมประกิตของมารดาจีนในอเมริกา โดยนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับสังคมประกิตของมารดาอเมริกันที่ Cambridge ซึ่งมีอยู่แล้ว กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาจีนที่อยู่บริเวณ China town ใน New York และมีบุตรอายุราว 5 ขวบ 69 คน ในแบบสัมภาษณ์ของ Sears, Maccoby และ Levin ในหนังสือ Patterns of Child Rearing นำมาแปลเป็นภาษาจีนและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยภาษาจีน ได้ผลดังนี้

1. มารดาจีน ไม่กำหนดเวลาการให้อาหารและการนอนของบุตรอย่างเคร่งครัด แต่ผ่อนผันตามความต้องการของบุตร ซึ่งทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และให้ความไว้วางใจ ดังนั้นเมื่อเด็กอายุพ้น 6 ขวบ เด็กได้รับการกำหนดให้ปฏิบัติตามคำแนะนำผู้ใหญ่ เด็กพวกนี้จึงรับได้โดยไม่แสดงการต่อต้านเป็นปฏิปักษ์

2. มารดาจีนไม่ใช้การลงโทษบุตรอย่างรุนแรงให้เจ็บกาย แต่ใช้การตดลทธิบางอย่างในบ้าน

3. ครอบครัวคนจีนมีไมตรีสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น มีบรรยากาศที่ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน และบิดามารดารู้สึกรับผิดชอบในการอบรมให้บุตรมีความประพฤติที่เหมาะสม

4. เด็กลูกจีนต้องเข้าเรียนในโรงเรียนอเมริกัน และมีเพื่อนอเมริกัน จึงคาดว่าเมื่อเด็กพวกนี้โตขึ้นคุณธรรมต่างๆ ที่ได้รับจากบิดามารดาจะอ่อนกำลังลง เด็กจะมีลักษณะคล้ายเด็กอเมริกันมากขึ้น

การวิจัยของ Sollenberger เป็นการศึกษาเปรียบเทียบสังคมประกิดของมารดาจีนและมารดาอเมริกัน แต่เน้นเสนอผลของมารดาจีนฝ่ายเดียว จึงทำให้มองไม่เห็นข้อแตกต่างหรือคล้ายคลึงระหว่าง 2 กลุ่มได้เด่นชัด แม้จะเป็นการศึกษาเฉพาะด้านสังคมประกิด เมื่อเสนอผลก็ได้แสดงความสัมพันธ์ของสังคมประกิดกับพฤติกรรมของบุตรไว้ด้วย ดังเช่นในผลข้อ 1

การอบรมเลี้ยงดูในทัศนะของนักจิตวิทยา

นักจิตวิทยาหลายท่านได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของพ่อแม่ และความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ว่ามีผลต่อการพัฒนาของลูกในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

เซียร์ (Sear อ้างจาก Lynn, 1969) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่เป็นเครื่องตัดสินถึงพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ ซึ่งความแตกต่างกันทางบุคลิกภาพของบุคคลมักจะเกี่ยวข้องกับความแตกต่างกันของพ่อแม่ และพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมานั้นเป็นผลมาจากวิธีการที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูนั้น นอกจากนี้ เด็กจะมีการเลียนแบบพ่อแม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยก่อนเรียนอันมีผลให้บทบาททางเพศของเด็กชายและเด็กหญิงได้พัฒนาขึ้น ก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเพศของตนเองและเหมาะสมต่อสังคม โดยเด็กชายจะเลียนแบบพ่อ และเด็กหญิงจะเลียนแบบแม่ โดยเด็กหญิงจะพัฒนารูปแบบของพฤติกรรมได้รวดเร็วกว่าเด็กชาย เนื่องจากการเลียนแบบของเด็กหญิงต่อแม่นั้นมีแนวโน้มว่าจะเป็นไปโดยไม่มีการหยุดชงักหรือติดขัดเนื่องจากได้อยู่ใกล้ชิดแม่ แต่สำหรับเด็กชายนั้นการเลียนแบบมีความยุ่งยากอยู่บ้างเนื่องจากตนเองอยู่ใกล้ชิดแม่มากกว่าพ่อ การเลียนแบบของเด็กชายจะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและความอบอุ่นที่ได้รับจากพ่อ รูปแบบของผู้เป็นพ่อในช่วงนี้จึงควรที่จะแจ่มชัดและไม่มีลักษณะที่เป็นเลศนัย นอกจากนี้ เซียร์เชื่อว่าสิ่งเสริมแรงที่เด็กได้รับจากพ่อแม่อันได้แก่ การฝึกหัดให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ จะเป็นสิ่งที่ช่วยปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กได้เป็นอย่างดี

พ็ออาเจท์ (Piaget; อ้างจาก Maier, 1969: 87-89) เสนอขั้นตอนเกี่ยวกับการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กว่า เด็กจะมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญามาตั้งแต่วัยแรกเกิดจนถึงวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างสมบูรณ์เมื่ออายุ 15 ปี โดยโครงสร้างทาง

สติปัญญาของเด็กจะไม่มีการพัฒนาข้ามขั้น โดยจะพัฒนาตามลำดับอายุและตามลำดับขั้น แต่อัตราของการพัฒนาการจะแตกต่างกันในเด็กแต่ละคน โดยความแตกต่างนี้จะมาจากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อเด็กคือพ่อแม่ตนเอง ซึ่งถือว่าในช่วงนี้พ่อแม่มีส่วนช่วยอย่างมากในการที่จะสร้างและเลือกสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็กวัยก่อนเข้าเรียน นอกจากนี้พัฒนาการทางด้านสติปัญญายังเป็นรากฐานของพัฒนาการทางด้านจริยธรรม ซึ่ง โคลเบอร์ก (Kohlberg, อ้างจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522: 10-11) เชื่อว่าจริยธรรมของเด็กจะพัฒนาขึ้นตามลำดับพัฒนาการของสติปัญญา และเชื่อว่าบุคคลปกติที่สติปัญญาเจริญไม่ถึงขีดสุดจะมีจริยธรรมในขั้นสูงสุดไม่ได้เช่นกัน ทั้งนี้ การพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นมิได้เกิดจากความรู้ที่ผู้อื่นพรั่งสอนโดยตรง แต่หากเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ที่เกี่ยวกับบทบาทของตนและผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นที่ตนประสบในสังคม ดังนั้นการปฏิบัติตนและบทบาทที่พ่อแม่ได้แสดงต่อเด็กจะมีส่วนในการพัฒนาจริยธรรมของเด็กด้วย

แอดเลอร์ (Adler, อ้างจาก ประณีต สุขอุดม, 2514: 12) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาสังคมได้เน้นถึงความสำคัญของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และสามารถอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ได้ คือ เมื่อทารกเกิดมาได้มีการปะทะสัมพันธ์กับคนที่อยู่รอบตัว อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในขอบเขตและกฎเกณฑ์ของสังคม ประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้สังเกตและรับไว้จากครอบครัว จะพัฒนาขึ้นเป็นทัศนคติ ความเชื่อ และบุคลิกภาพของเด็กในที่สุด ดังนั้นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาของเด็กคือครอบครัว เด็กไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใด วัฒนธรรมใด หรือศาสนาใดก็ตาม การเจริญเติบโตของเด็กทั้งกายและจิตใจต่างมีรากฐานมาจากประสบการณ์ภายในครอบครัว ถ้าหากพ่อแม่มีความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไร ก็ย่อมจะถ่ายทอดความคิดและแนวปฏิบัติให้แก่เด็กในทำนองเดียวกัน (สุชา และ สุรางค์ จันทน์เอม, 2516: 224)

โฮสเลอร์ (Hostler, 1969: 82-83) กล่าวถึง การเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ว่าหากเกิดเด็กคนใดไม่มีแม่ให้การอบรมเลี้ยงดู เด็กคนนั้นจะเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ในด้านที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ สังคม และการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพราะแม่เป็นเสมือนผู้ก่อตั้งสิ่งเหล่านี้ให้แก่เด็ก โดยเด็กจะได้รับการเรียนรู้ที่จะรับจากการพูดและการกระทำของแม่ ซึ่งถึงแม้ว่าเด็กขาดแม่จะมีความสำเร็จในตนเองเท่ากับเด็กอื่นๆ ที่มีแม่อยู่ก็ตาม แต่แม่ย่อมเป็นสิ่งที่เด็กต้องการและสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กมาก

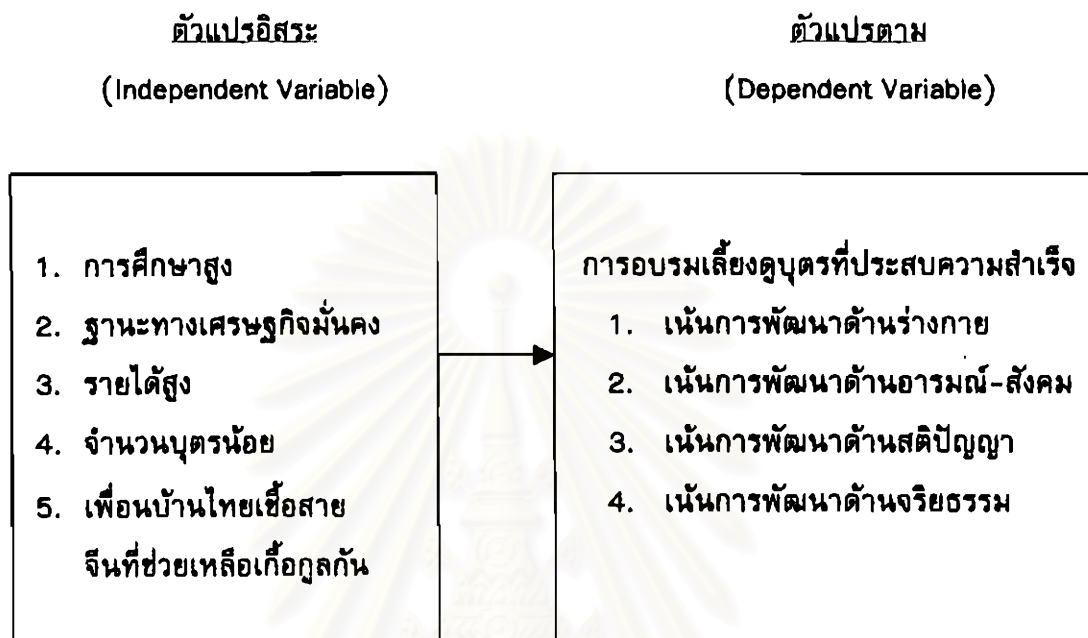
มุสเซน (Mussen, 1963) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในระยะต้นของชีวิตควรมีพื้นฐานในการให้ความรัก และความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นเขาจำเป็นต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างเสริมพัฒนาการของเขาให้กว้างออกไป ซึ่งสภาพที่แวดล้อมเด็กและทัศนคติของพ่อแม่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อเด็ก โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น การเรียนรู้ทางสังคมครั้งแรกของเด็กจะเกิดขึ้นที่บ้าน จากการที่เด็กได้มีความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ที่เป็นแม่ของเขา ดังนั้น วิธีการอบรมเลี้ยงดูทารกของแม่จึงมีผลต่อพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจของทารกทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต (Mussen, Conger and Kegan, 1965: 193)

โบวเลย์ (Bowley, 1975: 55) กล่าวถึง การเลียนแบบพฤติกรรมของเด็กวัยก่อนเรียน ว่ามีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเลียนแบบพ่อแม่ แบบแผนของพ่อแม่จะกลายเป็นแบบแผนของเด็กในการแสวงหาเพื่อทำตัวเลียนแบบ รวมทั้งมาตรฐานและคุณค่าของพ่อแม่ก็จะกลายเป็นของเขาด้วย

เฮอร์ล็อก (Hurlock, 1965: 434) กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีต่อเด็กไว้ว่า เด็กเล็กจะเลียนแบบอย่างของพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในครอบครัว ซึ่งพ่อแม่จะเป็นตัวแบบที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นต้นกำเนิดในการอบรมสั่งสอนเด็กให้มีพฤติกรรมยอมรับตนเองหรือไม่ยอมรับตนเองจากการได้รับสิ่งเสริมแรงจากครอบครัว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบความคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศแล้ว สามารถกำหนดขึ้นเป็นสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

1. มารดาที่มีการศึกษาสูงจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มีการศึกษาดำ
2. มารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง
3. มารดาที่มีรายได้สูงจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มีรายได้น้อย
4. มารดาที่มีจำนวนบุตรน้อยจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มีจำนวนบุตรมาก
5. มารดาที่มีเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มีเพื่อนบ้านไม่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ ตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะภูมิหลังของครอบครัว คือ
  - 1) การศึกษาสูง
  - 2) ฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง
  - 3) รายได้สูง
  - 4) จำนวนบุตรน้อย
  - 5) เพื่อนบ้านไทยเชื้อสายจีนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ประสบความสำเร็จซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาในด้านต่างๆ คือ
  - 1) เน้นการพัฒนาด้านร่างกาย
  - 2) เน้นการพัฒนาด้านอารมณ์-สังคม
  - 3) เน้นการพัฒนาด้านสติปัญญา
  - 4) เน้นการพัฒนาด้านจริยธรรม

อธิบายขอบข่ายสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1

กล่าวว่ามารดาที่มีการศึกษาสูงจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มีการศึกษาดำ

เพราะว่าการศึกษจะช่วยทำให้แม่มีความรู้ รวมทั้งความสามารถ มีข้อมูลทั้งทั่วไปและเฉพาะเรื่องของวิธีการให้การศึกษอบรม เพราะฉะนั้นทำให้แม่รู้จักวิธีการในการให้การศึกษอบรมลูกอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่แม่ที่ไม่มีการศึกษาหรือการศึกษาดำขาดความรู้และข้อมูลต่างๆ อย่างเพียงพอในการอบรมเลี้ยงดูลูก ทำให้ลูกไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนอย่างเต็มกำลังสติปัญญา ดังที่ พือาเจท์ และนักวิจัยคนอื่นๆ ได้กล่าวดังต่อไปนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ของ จอง พือาเจท์ (Jean Piaget, 1968) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กว่าเป็นไปตามวุฒิภาวะ (Maturation) เป็นกระบวนการที่แน่นอน เมื่อเด็กอายุถึงวัยที่ควรศึกษาและได้รับการศึกษา สติปัญญาจะได้รับการพัฒนาขึ้น มีการสะสมการเรียนรู้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม ทำให้มีการปรับตัวได้ดี นอกจากนี้พัฒนาการทางสติ

ปัญญายังเป็นรากฐานของการพัฒนาการทางด้านจริยธรรม ซึ่งเป็นความเชื่อของโคลเบอร์ก (Kohlberg) และเชื่อว่าถ้าเหตุผลเจริญทางปัญญาไม่ถึงขีดสุด จริยธรรมก็ไม่ถึงขีดสุด

จรรยา สุวรรณทัต และคนอื่นๆ (2529: 76-81) ได้พบว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาปานกลางมีทัศนคติดีกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาต่ำ

อุไรวรรณ หงษ์เหมือน (2521) ได้พบว่า ภาวะโภชนาการที่แตกต่างกันจะทำให้เด็กมีเซาว์ปัญญาแตกต่างกัน โดยเด็กที่พ่อแม่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาสูง จะมีภาวะโภชนาการที่ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจและการศึกษาต่ำ โดยเฉพาะน้ำหนักและส่วนสูงจะมีความสัมพันธ์กับเซาว์ปัญญาในทุกกลุ่มอายุ

จินตนา สุทธิจินดา (2522) ได้พบว่า สถานภาพของครอบครัวที่ต่างกันทางเศรษฐกิจ อาชีพ และการศึกษา จะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก

สมมติฐานที่ 2

กล่าววามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพไม่มั่นคง

เพราะว่าการมีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงจะเป็นรากฐานแห่งความปลอดภัยของชีวิต มีความอบอุ่นใจ มั่นใจ ฉะนั้นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงจะมีความสบายใจ มีเวลาพอที่จะเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงก็จะไม่มั่นใจ วิตกกังวล และอาจไม่มีเวลาพอที่จะเอาใจใส่ต่อบุตร ดังที่มาสโลว์ และนักวิจัยได้กล่าวไว้ว่า

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Basic Needs) เชื่อว่าความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดตลอดชีวิต อยากได้สิ่งนี้พอได้แล้วก็ยังอยากได้สิ่งนั้นต่อไปอีก อย่างไรก็ตามความต้องการของมนุษย์จะมีลำดับชั้น ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญและดำเนินได้ 5 ชั้นดังนี้ คือ ชั้นที่ 1 ความต้องการด้านร่างกาย ชั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย ชั้นที่ 3 ความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งและความต้องการความรัก ชั้นที่ 4 ความต้องการชื่อเสียง และชั้นที่ 5 ความต้องการที่จะมีความสำเร็จตามความนึกคิดของตนเอง

อาจกล่าวได้ว่าเมื่อคนเรามีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงแล้ว เกียรติยศชื่อเสียงก็ย่อมจะติดตามมาได้ นอกเหนือไปจากการกระทำคุณงามความดีให้ปรากฏ ความมั่นคงของครอบครัวจะช่วยขัดเกลาทางสังคมได้ไม่น้อย

จินตนา เนียมเปีย (2521) ได้พบว่า ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะมีพัฒนาการทางภาษาดีกว่าฐานะระดับกลาง และระดับกลางจะดีกว่าระดับต่ำ

พรทิพา หอมจันทร์ (2529) ได้พบว่า ครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงจะขัดเกลาทางสังคมดีกว่าครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคง และครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงความรับผิดชอบของภรรยาจะน้อยกว่าครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคง

สมมติฐานที่ 3

กล่าวว่ามารดาที่มีรายได้สูงจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มีรายได้ต่ำ

เพราะว่าการมีรายได้สูง เป็นเครื่องกำหนดฐานะได้ ทำให้เกิดความภูมิใจ มั่นใจ กินใช้สะดวก มีคนเชื่อถือ มีเกียรติ ฉะนั้นแม่ที่มีรายได้สูงย่อมจะมีความสุขสบาย ใช้จ่ายได้คล่อง ไม่ค่อยกังวลใจ ทำให้สามารถเลี้ยงดูบุตรได้มีประสิทธิภาพ ส่วนแม่ที่มีรายได้ต่ำ ก็จะใช้จ่ายผิดเคื่อง มีความลำบาก ไม่มีเวลา จึงไม่อาจดูแลบุตรได้เต็มที่ ดังที่มาสโลว์ จรรยา สุวรรณทัต และนักวิจัยอื่นๆ ได้กล่าวไว้ว่า

จากทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ซึ่งกล่าวถึงความต้องการอีกมากมายและไม่มีจุดจบตั้งแต่เกิดจนตายของมนุษย์นั้น เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจากครรภ์มารดาก็จะมีความต้องการนมแม่เพื่อประทังชีวิตให้อยู่รอด ครั้นต่อมาเจริญเติบโตเพราะได้รับอาหารจนเติบโต ก็ต้องการความปลอดภัยจากชีวิตและทรัพย์สิน ทำมาหากินจนมั่นคงและมีรายได้เป็นกอบเป็นกำ ต่อมาก็อาจมีชื่อเสียง และทำอะไรได้สำเร็จตามนึกคิด

อาจกล่าวได้ว่าเมื่อคนเรามีรายได้สูง ถ้าไม่ประมาทก็ตั้งตัวได้ เป็นที่พึ่งของครอบครัวได้ดีและสามารถเลี้ยงดูบุตรให้เจริญเติบโตและเจริญงอกงามทางสติปัญญาอารมณ์และสังคมได้

จรรยา สุวรรณทัต และคนอื่นๆ (2529: 76-81) ได้พบว่า บิดามารดาที่มีรายได้ปานกลาง มีทัศนคติดีกว่าบิดามารดาที่รายได้ต่ำ

สมมติฐานที่ 4

กล่าวว่ามารดาที่มีจำนวนบุตรน้อยจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มีจำนวนบุตรมาก

เพราะว่าการมีบุตรจำนวนน้อย ทำให้ประหยัดรายจ่าย ไม่ต้องเหนื่อยยาก สามารถส่งเสียให้เล่าเรียนได้สูง ฉะนั้นแม่ที่มีจำนวนบุตรน้อยย่อมจะไม่ต้องมีรายจ่ายมาก ดูแลบุตรได้ทั่วถึง ทำให้สามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนแม่ที่มีจำนวนบุตรมากมักจะมี

รายรับไม่ค่อยพอกับรายจ่าย ทำให้มีหนี้สิน ดูแลบุตรไม่ทั่วถึงจึงไม่มีเวลาเอาใจใส่บุตรได้เต็มที่
ดังในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และนักวิจัยได้กล่าวไว้ว่า

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 รัฐบาลได้กำหนดวัตถุประสงค์ใน
การพัฒนาประชากรคือ มุ่ง “เพิ่มขีดความสามารถ” ของประชาชน ทุกกลุ่มให้ปรับปรุงตัว
เตรียมรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยเน้นการให้ความรู้ ความ
เข้าใจ การฝึกอบรม เพิ่มพูนทักษะ ผ่านระบบการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียนอย่าง
ต่อเนื่อง รวมทั้งมีแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้คือ

1. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา สาธารณสุข

2. พัฒนาจิตใจ วัฒนธรรม และสังคม เพื่อให้คนปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
กล่าวคือ เน้นความมั่นคงของครอบครัว บริการให้คำปรึกษาการครองเรือน การอบรมเลี้ยงดู
เด็ก ตลอดจนการแก้ไขปัญหาชีวิต

ในการ “เพิ่มขีดความสามารถ” จำเป็นที่จะต้อง “ควบคุมปริมาณ” ด้วย ในแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 นี้เน้นเรื่องครอบครัวเป็นพิเศษ ฉะนั้นการมีบุตร
ถ้ามีจำนวนน้อย ก็จะทำให้มีการเพิ่มความสามารถและประสิทธิภาพ เป็นต้นว่า รายได้พอเพียง
การศึกษาสูง ซึ่งรวมความไปถึงสังคมต่อ ไม่ต้องแย่งงานกันทำ เศรษฐกิจพอเพียง ไม่เปลือง
พลังงาน

วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ (2526: 118) ได้ศึกษาพบว่า จำนวนบุตรจะเกี่ยวข้องกับ
พัฒนาการทางความพร้อม คือความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม การรับรู้ทาง
ประสาทสัมผัส และความสามารถในการเลียนแบบ ซึ่งครอบครัวที่มีบุตร 1 หรือ 2 คน มีความ
พร้อมดีกว่าบุตร 3 คน หรือบุตรหลายๆ คน เพราะได้รับความใกล้ชิด และพึงข้อแนะนำจาก
บิดามารดาได้มากกว่า

พรทิพัฒน์ เลขธวากร ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรที่คาดหวังของสตรี
ในชนบท (2529) ผลปรากฏว่า จากตัวแปรอิสระหลายตัวกับผลที่มีต่อจำนวนบุตรที่คาดหวัง
พบว่า อายุ ระยะเวลาสมรส การตายของบุตร การศึกษาของสตรี การทำงานของสตรีก่อนการ
สมรส มีผลอย่างมากต่อจำนวนบุตรที่คาดหวัง อาทิ

สตรีที่มีอายุน้อยจะมีจำนวนบุตรที่คาดหวังจำนวนน้อย

สตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้นจะมีจำนวนบุตรที่คาดหวังจำนวนน้อย

สตรีที่มีการศึกษาสูงจะมีจำนวนบุตรที่คาดหวังจำนวนน้อย

โครงการ CPS รอบหนึ่งจำนวนบุตรที่คาดหวังโดยเฉลี่ย ในระดับประเทศ 2.7 คน
เขตเมือง 2.6 คน เขตชนบท 2.7 คน (Knodel et al, ม.ป.ป.: 9)

สำหรับการศึกษาในประเทศไทยผลการวิจัยของโครงการวิจัย CPS รอบหนึ่ง พ.ศ.2521 และสอง พ.ศ.2523 สตรีที่สมรสอายุ 15-19 ปี มีจำนวนบุตรที่คาดหวัง 2.3 คน อายุ 25-29 ปี 3.0 คน อายุ 45-49 ปี 5.8 คน ส่วน CPS รอบสอง สตรีอายุ 15-19 ปี มีจำนวนบุตรที่คาดหวัง 2.3 คน อายุ 25-29 ปี 2.7 คน อายุ 45-49 ปี 5.3 คน (Peerasit Kamnuansilpa and Apichat Chamrathirong, 1982: 27)

สมมติฐานที่ 5

กล่าวว่า มารดาที่มีเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มีเพื่อนบ้านที่ไม่ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ในหนังสือสังคมวิทยา สุพัตรา สุภาพ (2541:48)กล่าวว่า “การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ ได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ที่กลุ่มๆ หนึ่งกำหนดหรือวางไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันและให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง”

ทฤษฎีเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมเพื่อเรียนรู้สิ่งต่างๆ รวมทั้งการอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดวัฒนธรรม ทักษะ ค่านิยม เพื่อให้พัฒนาบุคลิกภาพ เป็นคนดีของสังคม ตัวแทนขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนทางศาสนา และสื่อสารมวลชน ซึ่งตัวแทนเหล่านี้ได้ช่วยขัดเกลาทางสังคมทำให้มีผลทางบุคลิกภาพตั้งแต่ระดับเด็กถึงผู้ใหญ่

ถ้าจะกล่าวถึงตัวแทนขัดเกลาสังคมที่นับว่ามีความสำคัญไม่น้อยก็คือ กลุ่มเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน มารดาที่มีเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันย่อมจะอบอุ่นใจ ปลอดภัย เป็นที่พึ่งได้ โดยเฉพาะการ อบรมเลี้ยงดูบุตร ซึ่งอาจต้องปรึกษาหารือกัน แนะนำกัน ช่วยเหลือกัน ออกหน้าแทนได้ยามทุกข์ร้อนหรือยามยาก มีความโอ้อ้อมอารีต่อกัน รักใคร่กลมเกลียวกัน มีงานสิ่งใดก็เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ทอดทิ้งกัน แต่ถ้ามีเพื่อนบ้านที่มีลักษณะตรงข้ามดังกล่าว การอบรมเลี้ยงดูบุตรอาจจะประสบความสำเร็จ ยุ่งยาก ประสบปัญหาต่างๆ ที่อาจแก้ไม่ทันก็ได้เพราะไม่มีการปรึกษาหารือ หรือช่วยเหลือกันแต่อย่างใด พึ่งพากันไม่ได้ มีแต่อิจฉาริษยากัน

นิยามตัวแปรเชิงแนวคิด

ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตร มารดานับว่าเป็นบุคคลสำคัญคนแรกของบุตรที่จะให้การเลี้ยงดูจนเจริญเติบโตเต็มที่และยังอบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นคนดีมีคุณภาพ

มารดา หมายถึง สตรีไทยเชื้อสายจีนที่สมรสแล้วและมีบุตรจำนวนหนึ่ง มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การให้ความรักความอบอุ่น และมีเวลาอยู่ใกล้ชิดเด็ก โอบกอดสัมผัสเด็กด้วยความรัก ทะนุถนอม พุดคุยกับเด็กด้วยความไพเราะ ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย ฝึกอบรมให้เด็กพัฒนาทักษะนิสัยและระเบียบวินัยที่ดี และส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว (อารี รังสินันท์, 2527: 167)

การอบรมเลี้ยงดูที่มีความสำเร็จ หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บังเกิดผลดีต่อพัฒนาการของบุตร 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และสังคม ด้านสติปัญญา และด้านจริยธรรม

การอบรมเลี้ยงดูเน้นพัฒนาด้านร่างกาย หมายถึง การส่งเสริมความเจริญเติบโต ความแข็งแรง ช่วยฝึกเด็กให้รักษาความสะอาดทั้งอวัยวะ เสื้อผ้า เครื่องใช้ มีสุขนิสัยที่ดี รู้จักแปรงฟัน ชับถ่ายเป็นเวลา ออกกำลังกาย พักผ่อน รับประทานอาหารที่มีประโยชน์และพาเด็กไปพบแพทย์เมื่อไม่สบาย

เป็นผู้มีสุขภาพอนามัยดี แข็งแรง สดชื่น กล้าหาญ มีสุขนิสัยที่มีคุณภาพสูง กินเป็นเวลา นอนเป็นเวลา พักผ่อนเพียงพอ รู้จักรักษาความสะอาด ทั้งร่างกายและสิ่งแวดล้อม มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างเหมาะสมตามวัย ร่างกายได้รับสารอาหารพอเพียง มีการรับประทานอาหารครบหลัก 5 หมู่ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ไม่รับประทานอาหารดิบๆ สุกๆ หรือใส่สปีนเปื้อน ไม่รับประทานอาหารหมักดอง ต้องรับประทานอาหารโปรตีนให้เพียงพอ และอย่าให้ขาดสารไอโอดีน มิฉะนั้นจะเป็นโรคเอื้อ ซึ่งเป็นอันตรายต่อระบบสมองและสติปัญญา การขับถ่ายหากไม่มีส่วนจริงๆ จำเป็นต้องถ่ายตามปาละเมาะ หรือในสวน ควรขุดหลุมและกลบให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันแมลงและสัตว์อื่นอันอาจจะนำเชื้อโรคแพร่ต่อไปอีก

การอบรมเลี้ยงดูเน้นพัฒนาด้านอารมณ์-สังคม หมายถึง การฝึกเด็กให้รู้จักปฏิบัติตนต่อหมู่คณะ รู้จักช่วยตนเอง และผู้อื่นตามความสามารถ รู้จักปรับตัวได้ดี รู้จักการรับและการให้ รู้จักมารยาท รู้จักยอมรับผิดเมื่อกระทำความผิด กล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง รักและชื่นชมในธรรมชาติและดนตรี ไม่กลัวในสิ่งที่ไม่สมควร

เป็นผู้มีความร่าเริง แจ่มใส เป็นมิตรต่อผู้อื่น มีกิริยามารยาทแบบไทยทั้งกาย วาจาใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักฟังตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้จักยืดหยุ่นและวางตนอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ นอกจากนี้เป็นผู้สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เห็นคุณค่าในศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รู้จักรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นและส่วนรวม

การอบรมเลี้ยงดูเน้นพัฒนาด้านสติปัญญา หมายถึง การส่งเสริมให้เด็กมีเชาวน์ไหวพริบ เฉลียวฉลาด สนใจถึงความคิดเห็นของเด็ก ตลอดจนปัญหา โดยช่วยตอบคำถามให้คำแนะนำอย่างง่ายๆ ให้เด็กดูรายการโทรทัศน์ที่มีประโยชน์ จัดหาอุปกรณ์และสิ่งของที่ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เป็นผู้มีความใฝ่รู้ สามารถคิด กล้าคิด กล้าถาม กล้าพูด กล้าทำ รู้จักแสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการค้นคว้าหาหลักฐานอ้างอิง มีความเพียรในการฟัง มีความเพียรในการอ่าน มีความเพียรในการเขียน และมีความเพียรในการกระทำ มีมานะบากบั่นในการรอบรู้สิ่งต่างๆ และการทำงาน หมั่นไตร่ตรองและได้ถามจากผู้รู้และครูอาจารย์ หมั่นหาความรู้ทางวิชาการและความรู้รอบตัวอยู่เป็นนิจ สามารถแก้ปัญหา และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การอบรมเลี้ยงดูเน้นพัฒนาด้านจริยธรรม หมายถึง การปลูกฝังให้เด็กมีจิตใจเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทী เคารพผู้ใหญ่ และรู้จักเกรงใจ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา รู้จักการสวดมนต์ไหว้พระ ทำดีให้เด็กดูเป็นตัวอย่างชี้แนะให้เด็กดูเมื่อผู้อื่นกระทำความดี เล่าเรื่องหรือหาอุปบุคลหรืออุปสัต์ว์ที่กระทำความดีมาให้เด็กเห็น

เป็นผู้มีการปฏิบัติดีตามโอวาทปาฏิโมกข์ 3 ประการของพุทธศาสนา คือ ละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และมียุธรรมต่างๆ ได้แก่ มีวินัย สติ กตัญญู เมตตา กรุณา อุตุน ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยัน และไม่เห็นแก่ตัว ในเรื่องการละชั่วนั้น ต้องละเว้นทั้งทางกาย วาจา ใจ เรียกว่า

อกุศลกรรมบถ 10 ได้แก่ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดโกหก พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพื่อเจ้อ ยอยากได้ของผู้อื่น พยาบาทและเห็นผิด ในเรื่องการกระทำดี คือ ประพฤติบุญกิริยาวัตร 10 ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา ขวนขวายในกิจที่ชอบ เคารพบุคคลที่ควรเคารพหรืออ่อนน้อมต่อมรดน อุทิศกุศล อนุโมทนาบุญ ฟังธรรม ให้ธรรมและทำความเห็นให้ถูกต้อง ส่วนการทำจิตให้บริสุทธิ์แบ่งเป็นบริสุทธิ์ชั่วคราว คือสมาธิ และบริสุทธิ์ตลอดไป คือปัญญา นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อมให้จิตใจเด็กได้รับการหล่อหลอมให้เกิดศรัทธาปสาทะก็เป็นสิ่งดีงาม เช่น การมีหิ้งพระ ภาพพระสงฆ์ การตักบาตร การไปทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

ความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตร หมายถึง การได้ผลสมประสงค์ในการเลี้ยงดูบุตร เช่น ลูกมีมนุษยสัมพันธ์ดี ลูกมีใจเมตตากรุณา ลูกได้เป็นอาจารย์ ลูกมีสุขภาพพลานามัยดี

การศึกษาสูง หมายถึง การเล่าเรียนอย่างเป็นระบบ มีครูทำการสอน มีสถานที่เรียนที่มั่นคงแน่นอน ซึ่งในที่นี้ระดับการศึกษาสูงหมายถึง การเรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป ถ้าต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถือว่าระดับการศึกษาต่ำ ของสตรีไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

ฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง หมายถึงการที่สตรีไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพมหานคร มีระดับความเป็นอยู่ที่ดี มีกินมีใช้ ไม่เดือดร้อน ไม่ลำบาก มีฐานะที่สามารถเป็นหลักประกันที่มั่นคงทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ถ้ามีฐานะที่ลำบาก เดือดร้อน ความเป็นอยู่ไม่ดี ถือว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง

รายได้สูง หมายถึง การมีรายรับหรือเงินเดือนเป็นจำนวนมากจากการทำงานที่ทำช่วงมีบุตร รายรับที่อย่างน้อยได้มากจากการค้าขาย การรับราชการ เป็นต้น ของสตรีไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีรายรับเดือนละ 3,000 บาทขึ้นไป ถ้าต่ำกว่า 3,000 บาท ถือว่าเป็นรายได้ต่ำ

จำนวนบุตรน้อย หมายถึง สตรีไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร มีบุตร ซึ่งอาจเป็นบุตรชายบุตรหญิง หรือบุตรชายล้วน หรือบุตรหญิงล้วน จำนวนไม่เกิน 4 คน ถ้าเกินกว่า 4 คนถือว่าเป็นจำนวนมาก

เพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หมายถึง เพื่อนบ้านสตรีไทยเชื้อสายจีนที่รักใคร่ โอบอ้อมอารีต่อกัน เอื้ออาทรต่อกัน ขามเคื้อดร้อนก็ให้ความช่วยเหลือเป็นอันดี เป็นทุกข์ร้อนแทนกัน ให้คำปรึกษาหารือกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตร ถ้าเพื่อนบ้านไม่แนะนำการเลี้ยงดูบุตรถือว่าเพื่อนบ้านไม่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

การอบรมเลี้ยงดู มีรูปแบบ 3 รูปแบบ

แบบปล่อยตามใจ (แบบปล่อยปละละเลย) คือ พ่อแม่ไม่แสดงความห่วงใยหรือสนใจลูกเลย ไม่ว่าลูกจะเจ็บไข้ ไม่ให้คำแนะนำ พ่อแม่พวกนี้มักลำเอียงในความรักลูก บางครั้งก็ลงโทษอย่างรุนแรงโดยไม่มีเหตุผล รวมทั้งการปล่อยให้ลูกๆ ทำอะไรตามใจชอบ โดยไม่ขัดใจลูก และยอมตามลูกทุกอย่าง

แบบเข้มงวดกวดขัน คือ พ่อแม่ที่บังคับให้ลูกทำตามที่ตนเองกำหนดไว้ทุกอย่าง จะวางกฎเกณฑ์ไว้ให้เด็กทำตามโดยไม่คำนึงถึงธรรมชาติของเด็ก เมื่อเด็กทำผิดไปจากที่ตนกำหนดก็จะลงโทษ และบางครั้งก็จะลงโทษโดยวิธีแปลกๆ

แบบประชาธิปไตย (แบบเหตุผล) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของลูก ให้ลูกมีส่วนร่วมรับรู้ในกิจกรรมบางอย่าง และให้ความร่วมมือกับลูกตามโอกาสอันควร การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองได้รับความยุติธรรม

สตรีไทยเชื้อสายจีน หมายถึง สตรีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและเคยใช้แซ่ของจีน ซึ่งได้แก่คนจีนที่อพยพมาสู่ประเทศไทยรุ่นแรกๆ และลูกหลานจีนที่เกิดในประเทศไทย โดยฝ่ายพ่อมีเชื้อสายจีน ฝ่ายแม่จะมีเชื้อสายจีนหรือไม่ก็ได้ (วนิดา เจริญสุข, 2532: 17)

การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การดูแลเอาใจใส่สั่งสอนของบิดามารดาที่มีต่อบุตร ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. การอบรมสั่งสอนทางด้านสังคม (Social training) หมายถึง การฝึกให้เด็กเป็นคนอ่อนน้อม เชื่อฟังผู้ใหญ่ รู้จักเกรงใจผู้อื่น
2. การฝึกสัมฤทธิ์ผล (Achievement training) หมายถึง การอบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นผู้มีความต้องการในกิจกรรมทุกอย่างให้ได้รับผลสำเร็จ กล้าและชอบในการแข่งขันต่อสู้ และสามารถทำงานให้มีมาตรฐานสูง
3. ความคาดหวังของบิดามารดา (Expectation) หมายถึง ความมุ่งหวังของบิดามารดาในการศึกษา การศึกษาต่อ การเป็นผู้นำ และสัมฤทธิ์ผลอื่นๆ ของบุตรตามเกณฑ์ของบิดามารดา
4. การฝึกความเป็นอิสระ (Independent training) หมายถึง การฝึกอบรมสั่งสอนให้บุตรพึ่งตัวเอง สามารถช่วยเหลือตนเองในการสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น สวมเสื้อผ้าเอง มีอิสรภาพในการหาและใช้เงิน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของตนและครอบครัว เช่น การเลือกวิชาเรียน การแต่งกาย กิจกรรมต่างๆ ในบ้าน
5. ความเข้มงวด (Strictness) หมายถึง การเรียกร้องของบิดามารดาให้บุตรมีระเบียบวินัยทั้งทางด้านส่วนตัว การทำงานบ้าน และในสังคมเช่นเรื่องการใช้จ่าย การกลับบ้านให้ตรงเวลา
6. การฝึกความเป็นระเบียบวินัย (Disciplining training) หมายถึง การอบรมสั่งสอนให้บุตรปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่วางไว้ ฝึกความมีระเบียบเรียบร้อย

การขัดเกลาทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

การขัดเกลาทางสังคมดี คือ การที่พ่อแม่ได้มีการให้การฝึกอบรมให้ลูกเป็นคนมีความอ่อนน้อม รู้จักเกรงใจผู้อื่นมากกว่า นอกจากนี้ยังฝึกให้ลูกเป็นผู้ที่มีความต้องการในการทำกิจกรรมทุกอย่างให้ได้รับผลสำเร็จ เป็นคนกล้าและชอบในการแข่งขัน ทำงานทุกอย่างอย่างมีมาตรฐาน อีกทั้งยังต้องการให้ลูกประสบความสำเร็จทางการศึกษา มีความเป็นผู้นำ นอกจากนี้ยังมีการให้อิสระแก่ลูก คือให้รู้จักพึ่งตัวเองช่วยเหลือตัวเองได้ในทุกเรื่อง ให้อิสระในการใช้และหาเงินบ้าง และสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นเรื่องของตนเอง และครอบครัวได้บ้าง อีกทั้งยังฝึกให้ลูกมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้

การขัดเกลาทางสังคมไม่ดี หมายถึง ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ค่อยได้สนใจในเรื่องการฝึกให้ลูกเป็นคนมีความอ่อนน้อม มีการสอนให้ลูกรู้จักเกรงใจผู้อื่นน้อย มีการสอนให้ลูกเป็นผู้

คนที่มีความต้องการในการทำกิจกรรมให้ได้รับผลสำเร็จน้อย ไม่สนับสนุนให้ถูกเป็นคนกล้า และชอบในการแข่งขันหรือทำงานให้ได้มาตรฐาน อีกทั้งความคาดหวังเรื่องการศึกษา เรื่องความเป็นผู้นำของลูกน้อย ให้อิสระแก่ลูกน้อย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้และหาเงินหรือไม่ค่อยฝึกให้ลูกช่วยตัวเอง เข้มงวดในระเบียบวินัยที่ตั้งไว้ และให้ลูกมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในเรื่องของตนเองและครอบครัวได้น้อย

การให้รางวัลและการลงโทษ

- การให้รางวัล (Reward) หมายถึง การชมเชย แสดงความดีใจหรือให้สิ่งของ แสดงถึงความพอใจในพฤติกรรมของบุตร เช่น การเรียน ความประพฤติ การบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น
- การลงโทษ (Punishment) หมายถึง การดู ต่ำ ตี ตักเตือนแก่บุตร แสดงความไม่พอใจในพฤติกรรม เช่น ด้านการเรียน การฝ่าฝืนคำสั่ง การลักขโมย เป็นต้น

นิยามตัวแปรเชิงปฏิบัติการ

ความสำเร็จในการอบรมเลี้ยงดูบุตร หมายถึง การดูแลให้เด็กเจริญเติบโตแข็งแรง และให้การขัดเกลาทางสังคมอย่างมีคุณภาพ ให้เด็กรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ รู้จักรักษาความสะอาด มีสุขนิสัยที่ดี ฝึกสอนให้เด็กรู้จักช่วยตัวเอง รู้จักมารยาท เป็นมิตรต่อผู้อื่น ส่งเสริมให้เด็กฝึกสมอง ใช้ไหวพริบ จัดหาสื่อให้ริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้ควรปลูกฝังให้เด็กมีเมตตา กรุณา เห็นใจผู้อื่น ปฏิบัติตามหลักธรรม มีการพึงธรรม ไหว้พระ สวดมนต์ ตักบาตร เป็นต้น

การศึกษาสูง หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนตามโรงเรียนที่มีครูสอน และได้รับประกาศนียบัตรเมื่อสำเร็จการศึกษา ระดับการศึกษาสูงของสตรีไทยเชื้อสายจีนนับตั้งแต่ชั้น ประถมปีที่ 4 ขึ้นไป

ฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง หมายถึง การมีทรัพย์สินหรือหลักทรัพย์ที่มีความมั่นคง สามารถจับจ่ายใช้สอยได้อย่างสะดวกของสตรีไทยเชื้อสายจีน

รายได้สูง หมายถึง รายได้จากการประกอบอาชีพของครอบครัวสตรีไทยเชื้อสายจีน เป็นจำนวนเดือนละ 3,000 บาทขึ้นไป

จำนวนบุตรน้อย หมายถึง จำนวนบุตรของสตรีไทยเชื้อสายจีน ไม่เกิน 4 คน

เพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หมายถึง การทำประโยชน์ของเพื่อนบ้านสตรีไทยเชื้อสายจีน ด้านที่สนับสนุนให้เกิดผลดีต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการอบรมเลี้ยงดูบุตรของสตรีไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพมหานคร วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงมานุษยวิทยา มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สตรีไทยเชื้อสายจีนผู้เป็นเงินแต่จิว มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อยู่ในละแวกต่างๆ เช่น สำเพ็ง เยาวราช ห้วยขวางพลับพลาไชย สวนมะลิ เป็นต้น เลือกเฉพาะสตรีที่มีบุตรแล้ว รวมจำนวน 20 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูบุตรของสตรีไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพมหานคร ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างของสตรีไทยเชื้อสายจีน จำนวน 20 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีวิจัยเชิงมานุษยวิทยา คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามหลายแง่หลายมุม เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง แทนที่จะใช้คำถามตรงๆ แบบการสัมภาษณ์ทั่วไป โดยแบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) จากสถาบันวิทยบริการ, ห้องสมุดประชากรศาสตร์, ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หอสมุดปรีดี พนมยงค์, ห้องสมุดคณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ศึกษาทางด้านตำรา เอกสาร หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ หนังสือพิมพ์ วารสาร เพื่อศึกษาสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม

2. การวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological Fieldwork) เป็นขั้นตอนหลังจากที่ได้วิจัยเอกสารและทบทวนวรรณกรรมต่างๆ จนได้แนวทางในการศึกษาแล้ว ก็จะทำการศึกษาภาคสนามทางมานุษยวิทยา เพื่อเก็บข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ตามทฤษฎีและแนวคิดดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น การลงสนามวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มตั้งแต่วันที่ 20 พฤษภาคม 2542 สิ้นสุดวันที่ 20 ธันวาคม 2542 รวมเวลาทั้งสิ้น 7 เดือน โดยใช้เทคนิคการวิจัย ดังนี้

2.1 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การร่วมฝึกกายบริหารลมปราณ การร่วมตีมน้ำชา

2.2 การสำรวจประชากร คือ การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อ อายุ เพศ การศึกษา ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ความเชื่อทางศาสนา และสิ่งอื่นๆ

2.3 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเรื่องต่างๆ ไปของการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อทำความเข้าใจกับสตรีไทยเชื้อสายจีนให้มากที่สุดก่อนใช้เทคนิควิจัยการสัมภาษณ์เจาะลึก

2.4 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) คือการพูดคุยโหม่งหน้าให้ผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียดในหัวข้อเฉพาะที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการ ในการสัมภาษณ์มุ่งไปที่สตรีไทยเชื้อสายจีนที่เป็นเงินแต่จิว อายุ 60 ปีขึ้นไป เพื่อทราบถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

2.5 การเก็บประวัติชีวิต (The Life History) คือการเก็บประวัติชีวิตของผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียดตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน และสาระสำคัญเกี่ยวกับชีวิตของเขา เช่น ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านศาสนา ด้านโลกทัศน์

2.6 การทำวิจัยสนามมีการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการจดบันทึกงานสนาม (Field Notes) นั่นคือ การใช้เครื่องบันทึกเสียง

ในการศึกษาภาคสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological Fieldwork) ได้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) สตรีไทยเชื้อสายจีนเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 ท่านที่ตลาดสามย่าน สวนสมุณิณี ซอยเลื่อนฤทธิ์ (ถนนเขาวราช) ถนนเพาะพานิช (สำเพ็ง) ซอยสว่าง 5 (ถนนมหานคร) ซอยสุวรรณสวัสดิ์ (บ่อนไก่) ถนนยุค 2 (สวนมะลิ) ซอยมังกร (ห้าแยกพลับพลาไชย)

รายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนครั้ง จำนวนชั่วโมง และระยะเวลาสัมภาษณ์มีดังนี้

จำนวนผู้ให้ข่าวสำคัญ จำนวนครั้งและจำนวนชั่วโมงในการสัมภาษณ์
ระยะเวลาสัมภาษณ์ 7 เดือน (20 พ.ค. – 20 ธ.ค.42)

ผู้ให้ข่าวสำคัญ (นามสมมติ)	จำนวนครั้ง	จำนวนชั่วโมง
1. คุณดารา	6	2.45 ชม.
2. คุณโสภา	5	3.35 ชม.
3. คุณอิสระ	4	3.45 ชม.
4. คุณรัต	4	1.50 ชม.
5. คุณอารี	6	2.10 ชม.
6. คุณจริง	6	3.40 ชม.
7. คุณเมตตา	4	2.40 ชม.
8. คุณเลิศศรี	4	3.00 ชม.
9. คุณมุกดา	3	3.20 ชม.
10. คุณปราณี	2	2.30 ชม.
11. คุณวรรณิ	3	2.20 ชม.
12. คุณเฉิดฉาย	2	2.00 ชม.
13. คุณพรศรี	4	2.20 ชม.
14. คุณใจดี	3	1.50 ชม.
15. คุณเย็นใจ	4	2.20 ชม.
16. คุณแก้วตา	3	2.10 ชม.
17. คุณจิตรา	3	2.20 ชม.
18. คุณนวล	2	3.10 ชม.
19. คุณดวงใจ	2	3.00 ชม.
20. คุณยินดี	3	1.40 ชม.

ผู้ให้ข่าวสำคัญมีทั้งหมดจำนวน 20 ท่าน ทำการสัมภาษณ์ที่บ้านและที่สวนลุมพินี
จำนวนร้อยละ 40 เป็นการสัมภาษณ์ที่บ้าน จำนวนร้อยละ 60 เป็นการสัมภาษณ์ที่สวนลุมพินี

เฉลี่ยสัมภาษณ์ท่านละประมาณ	3	ครั้ง
เฉลี่ยสัมภาษณ์นานท่านละประมาณ	2.30	ชั่วโมง
สัมภาษณ์มากที่สุดจำนวน	6	ครั้ง
สัมภาษณ์น้อยที่สุดจำนวน	2	ครั้ง
สัมภาษณ์ใช้เวลามากที่สุด	3.45	ชั่วโมง
สัมภาษณ์ใช้น้อยที่สุด	1.40	ชั่วโมง
ผู้ให้ข่าวสำคัญอายุมากที่สุด	69	ปี
ผู้ให้ข่าวสำคัญอายุน้อยที่สุด	60	ปี
ผู้ให้ข่าวสำคัญการศึกษามากที่สุด	ม.8 (ม.6)	
ผู้ให้ข่าวสำคัญการศึกษาน้อยที่สุด	ไม่ได้เรียน	
บุตรของผู้ให้ข่าวสำคัญการศึกษามากที่สุด	Post Doctor	
บุตรของผู้ให้ข่าวสำคัญการศึกษาน้อยที่สุด	ป.4	
ผู้ให้ข่าวสำคัญมีบุตรจำนวนมากที่สุด	9 คน	
ผู้ให้ข่าวสำคัญมีบุตรจำนวนน้อยที่สุด	3 คน	
ผู้ให้ข่าวสำคัญแต่งงานอายุมากที่สุด	28 ปี	
ผู้ให้ข่าวสำคัญแต่งงานอายุน้อยที่สุด	17 ปี	

แนวการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยการพรรณนา (Descriptive Analysis) และผสมผสานกับการวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory Analysis) ควบคู่กันไปด้วย เพื่อสนองผลการวิจัยในรูปของการบรรยายอธิบายการอบรมเลี้ยงดูบุตรประเภทต่างๆ

ทั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ตัวแปรตามได้แก่ การพัฒนาด้านร่างกาย การพัฒนาด้านอารมณ์-สังคม การพัฒนาด้านสติปัญญา และการพัฒนาด้านจริยธรรม

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การศึกษาสูง ฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง รายได้สูง จำนวนบุตรน้อย เพื่อบ้านไทยเชื้อสายจีนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นพิสูจน์สมมติฐาน ว่าข้อมูลที่ได้นั้นเป็นข้อมูลยืนยันสมมติฐานหรือข้อมูลแย้ง คือไม่ยอมรับสมมติฐาน

1. ถ้าข้อมูลชี้ว่า สตรีไทยเชื้อสายจีนที่มีการศึกษาสูงสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างประสบความสำเร็จมากกว่าสตรีไทยเชื้อสายจีนที่มีการศึกษาค่ำ ข้อมูลยืนยันสมมติฐาน

2. ถ้าข้อมูลชี้ว่า สตรีไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงสามารถเลี้ยงดูบุตรอย่างประสบความสำเร็จมากกว่าสตรีไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง ข้อมูลยืนยันสมมติฐาน

3. ถ้าข้อมูลชี้ว่าสตรีไทยเชื้อสายจีนที่มีรายได้สูงสามารถเลี้ยงดูบุตรอย่างมีประสิทธิภาพกว่าสตรีไทยเชื้อสายจีนที่มีรายได้ต่ำ ข้อมูลยืนยันสมมติฐาน

4. ถ้าข้อมูลชี้ว่าสตรีไทยเชื้อสายจีนที่มีจำนวนบุตรน้อย สามารถเลี้ยงดูบุตรอย่างประสบความสำเร็จมากกว่าสตรีไทยเชื้อสายจีนที่มีจำนวนบุตรมาก ข้อมูลยืนยันสมมติฐาน

5. ถ้าข้อมูลชี้ว่าสตรีไทยเชื้อสายจีนที่มีเพื่อนบ้านช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามารถเลี้ยงดูบุตรอย่างประสบความสำเร็จมากกว่าสตรีไทยเชื้อสายจีนที่มีเพื่อนบ้านที่ไม่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ข้อมูลยืนยันสมมติฐาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย